

VYSOKÁ
ŠKOLA
APLIKOVANÉ
PSYCHOLOGIE

**Metodika a požadavky pro
předkládání**

ROČNÍKOVÉ A BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

PhDr. Jan Lepeška, Ph.D.

spolupracovali:

Bc. Markéta Bendová

a kolektiv pracovníků VŠAPs

2. rozšířené vydání

2020

VYSOKÁ ŠKOLA APLIKOVANÉ PSYCHOLOGIE

METODIKA A POŽADAVKY PRO PŘEDKLÁDÁNÍ

ROČNÍKOVÝCH A BAKALÁŘSKÝCH PRACÍ

NA

VŠAPs

PhDr. Jan Lepeška, Ph.D.

spolupracovali: Bc. Markéta Bendová a kolektiv pracovníků VŠAPs

recenzovali: PhDr. et PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.; Ing. Radmila Trnková Lorencová, Ph.D.

Terezín: 2020

2. rozšířené vydání

ISBN 978-80-87871-12-6

elektronická verze

Obsah

ÚVOD	3
1. LEGISLATIVA	4
2. VÝBĚR TÉMATU RP/BP	4
3. ZADÁNÍ A ODEVZDÁNÍ PRÁCE	5
3.1 POSTUP ZADÁNÍ A ODEVZDÁNÍ RP.....	5
3.2 POSTUP ZADÁNÍ A ODEVZDÁNÍ BP.....	7
4. FORMÁLNÍ NÁLEŽITOSTI RP A BP	9
4.1 ZÁKLADNÍ ÚPRAVA STRÁNEK	10
4.2 ČÍSLOVÁNÍ STRAN.....	11
4.3 ČÍSLOVÁNÍ ČÁSTÍ PRÁCE	11
4.4 INTERPUNKČNÍ ZNAMÉNKA, ZKRATKY, ZNAČKY	12
4.5 MATEMATICKÉ VZORCE.....	13
4.6 CITACE V TEXTU	13
4.7 CITACE V SEZNAMU LITERATURY	16
5. JAK NAPSAT ROČNÍKOVOU A BAKALÁŘSKOU PRÁCI	27
5.1 VÝBĚR LITERATURY	27
5.2 ZDROJE INFORMACÍ - KNIHOVNY A DATABÁZE.....	28
5.3 TEORETICKÝ ÚVOD DO PROBLEMATIKY	40
5.4 PRAKTICKÁ ČÁST BP.....	47
5.5 ZÁVĚR RP A BP	50
5.6 JAK PSÁT ODBORNÝ TEXT	50
5.7 Jazyk.....	52
5.8 OBSAHOVÁ STRUKTURA BP - REKAPITULACE.....	56
6. HODNOCENÍ PRÁCE	57
6.1 KRITÉRIA	57
6.2 CHECK LIST aneb zkontrolujte si BP před jejím odevzdáním.....	58
Literatura	60

ÚVOD

Vážení studenti,

dostává se Vám do rukou 2. upravené a rozšířené vydání učebního textu, jehož cílem je pomoci Vám při vypracování ročníkových a bakalářských prací v průběhu Vašeho studia na VŠAPs. Na základě podnětů, došlo k doplnění textu stávajících kapitol, a byly zařazené i kapitoly nové.

Vysokoškolské práce tvoří jeden ze základních pilířů celého studia na VŠ. Jejich tvorba však často není jednoduchá, vyžaduje velké množství času a úsilí. Dodržením věcných a formálních požadavků na ni kladených, student mj. prokazuje dosažení vysokoškolské kvalifikace. K tomu je však zapotřebí, aby se student podrobně seznámil, jak vysokoškolskou práci vypracovat. Na VŠAPs probíhají semináře ročníkových a bakalářských prací, kde se studenti seznamují se základy postupu vypracování, avšak časové možnosti - a to zvláště u kombinovaného studia - jsou omezené. Předkládaný text má za cíl pomoci Vám při vypracování práce tak, abyste si osvojili a doplnily požadované dovednosti zpracování Vámi bádané problematiky - a v kombinaci s vyučovanými odbornými předměty úspěšně završili svoje studijní úsilí.

1. LEGISLATIVA

Bakalářská práce je závěrečnou prací na vysoké škole a její obhajoba je součástí státní závěrečné zkoušky. Přípravuje se podle příslušného studijního programu daného bakalářského studia v souladu s profilem absolventa a pod dohledem vedoucího bakalářské práce.

Pro bakalářské práce má zásadní význam zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách v platném znění (důležité: § 45, § 46, § 47b). Uvedené paragrafy tvoří základní rámec pro zadání bakalářské a diplomové práce a jejich zveřejňování. **Zákon, kterým se pak mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony je 137/2016 Sb.**

2. VÝBĚR TÉMATU RP/BP

Téma práce si student volí s ohledem na profilové zaměření VŠAPs. Názvy okruhů témat zveřejňuje škola na začátku akademického roku. Profilovou náplň VŠAPs tvoří tři hlavní okruhy: **psychologie, management a interkulturalita**.

V rámci **RP** si student volí téma z vybraných oblastí psychologie, managementu i interkulturality. Pro zvolené téma – a to u všech třech profilujících oblastí – si však student musí zajistit odborníka/pedagogického pracovníka VŠAPs, který práci studenta povede.

V případě **BP** student zpravidla pokračuje v oblasti RP. Tento postup je školou doporučený, avšak student má právo si vybrat nové téma BP i s vedoucím práce.

Student je odpovědný, aby téma práce/problém, který řeší, odpovídalo rozsahu práce. Pro lepší orientaci může využít konzultačních hodin pedagogických pracovníků, kteří studentovi pomohou zvolit vhodný rozsah práce tak, aby práce nepřekračovala obsahový i stránkový limit (viz níže).

Základním kritériem zůstává, aby si student vybral úzké téma řešení problému a to tak, aby jej odpovídajícím způsobem byl schopen zpracovat. Práce **nemůže** mít pouze popisný charakter, musí vycházet z přesně definované formulace řešení problému. V názvu práce student konkretizuje zvolené téma podle vlastního obsahu práce. Název by neměl mít

obecný charakter, musí se zaměřit na konkrétní cíl v určité bádané oblasti a vybranou oblast poté student analyzuje.

Přesné termíny vyhlášení, zadání a odevzdání témat prací uveřejňuje VŠAPs v harmonogramu akademického roku, který je studentům zpřístupněn na úřední desce a na webových stránkách školy.

3. ZADÁNÍ A ODEVZDÁNÍ PRÁCE

3.1 POSTUP ZADÁNÍ A ODEVZDÁNÍ RP

Studenti odevzdávají ročníkovou práci v termínu, který je zveřejněn v informačním systému VŠAPs a to na základě harmonogramu, platným pro aktuální akademický rok. Student si ve 2. semestru vybere téma ročníkové práce. K jejímu úspěšnému odevzdání je nutné dodržet níže uvedený postup.

1. Student vyplní formulář „**Zadání Ročníkové práce**“ a odevzdá formulář na studijní oddělení. „**Zadání**“ **musí být schválené vedoucím ročníkové práce**. Datum odevzdání tohoto dokumentu je sděleno uvedeno v požadavcích na ukončení předmětu a sděleno vyučujícím semináře. Šablonu **Zadání RP** student nalezne ve sdílených materiálech pro studenty.
2. Student v ročníkové práci akceptuje pravidla pro psaní písemných prací na VŠAPs. To znamená:
 - Práce je adekvátně strukturovaná (logicky i formálně);
 - V ročníkové práci jsou kapitoly **Abstrakt¹ (česky) - Klíčová slova - Obsah - Úvod - Kapitoly týkající se tématu práce - Závěr - Nástin výzkumného projektu pro**

¹ Abstrakt je povinný v každé závěrečné práci a zařazujeme jej hned za titulním listem. Náležitosti abstraktu upravuje norma ČSN ISO 21. Před psaním vlastního textu na začátku napíšeme „Abstrakt“, necháme volný řádek a pokračujeme dále. Abstrakt by měl krátce a výstižně charakterizovat obsah textu tak, aby umožnil čtenáři rychle se zorientovat v obsahu práce (vzor například blíže: Katuščák, Drobíková, Papík, c.d., s. 47 nebo *Požadavky pro předkládání bakalářské práce*, interní text VŠAPs). Text abstraktu uvádíme souvisle jako jeden odstavec, nevkládáme zde žádné poznámky a píšeme jej úsporným věcným stylem.

praktickou část - Seznam použité literatury - Eventuálně přílohy (nejsou povinné, vždy záleží na konkrétním tématu práce);²

- Číslování příloh navazuje na text práce;
 - Všechny převzaté tabulky a grafy jsou citované, číslované, přesně pojmenované a popsány (zvlášť tabulky a zvlášť grafy);
 - **Psaný text je v souladu s citačními normami;**
 - Doporučený rozsah ročníkové práce **je 20 až 25 normostran** (jedna normostrana má 1 800 znaků včetně mezer), tj. 36 000 až 45 000 znaků; do rozsahu (i pro BP) se nepočítají znaky v textu: titulní list, abstrakt, obsah, seznam literatury, přílohy
 - Práce je psaná v českém jazyce (jiný jazyk je možný jenom na základě povolení rektora).
 - Práci může výrazně pomoci kvalitní poznámkový aparát (uvádíme jej ve formě poznámky pod čarou), do poznámek uvádíme vše, co považujeme za důležitou informaci - může se jednat o rozepsání zajímavé osobnosti, stručné vysvětlení určitého jevu v souvislosti s textem, stručná informace o instituci, o historii vývoje zkoumaného problému, apod.
3. Ročníková práce se **odevzdává elektronicky a musí být PODEPSANÁ AUTOREM PRÁCE.**
- **v elektronické podobě** (ve formátu pdf.) na adresy: bozdechova@vsaps.cz – denní studenti a wentova@vsaps.cz – kombinovaní studenti.
4. Přední strana ročníkové práce musí obsahovat:
- **úplný název školy, název studijního oboru, označení „Ročníková práce“, název práce, jméno autora, rok vypracování práce a vedoucího ročníkové práce.**
5. Součástí ročníkové práce je prohlášení ve znění: *„Prohlašuji, že předloženou ročníkovou práci na téma jsem vypracoval/a samostatně, s použitím uvedené literatury a tato práce nebyla použita k získání žádné jiné atestace.“*
6. **Student nese plnou zodpovědnost za odevzdanou ročníkovou práci**, včetně správných citací a je povinen vyvarovat se **jakékoli formě plagiátorství**.
7. Student se při odevzdání ročníkové práce řídí harmonogramem studijních termínů na VŠAPs.

² Pokud v práci používáme velké množství odborných zkratk, značek a symbolů, je nutné je vysvětlit a uvedeme je za celým obsahem práce a v Obsahu uvedeme formulaci Seznam symbolů a zkratk.

8. Vedoucí ročníkové práce vypracuje hodnocení, které student obdrží do třech týdnů po jejím odevzdání.
9. Při nedodržení termínu odevzdání má student možnost prodloužení termínu odevzdání RP o 1 měsíc (zpoplatněno). Při negativním posudku má student k dispozici opravný termín odevzdání ročníkové práce.

3.2 POSTUP ZADÁNÍ A ODEVZDÁNÍ BP

Student si v průběhu 4. semestru (2. ročníku) vybírá téma bakalářské práce, k jejímu úspěšnému odevzdání je nutné dodržet níže uvedený postup.

A/ Vstupní část práce je tvořena následujícími položkami:

Titulní list (úvodní strana práce)

- Název školy (Vysoká škola aplikované psychologie, s.r.o.)
- Sídlo školy (Akademická 409, 411 55 Terezín)
- Logo školy
- Název práce v českém jazyce
- Název práce v anglickém jazyce
- Typ práce (Bakalářská práce)
- Jméno autora (Jan Novák)
- Rok odevzdání (2016 – v levém dolním rohu)
- Vedoucí práce (se všemi jeho tituly) – např. Ing. Radmila Trnková Lorencová, Ph.D.

Šablonu přední strany BP naleznete ve sdílených materiálech pro studenty.

B/ Zadání práce

- Zadání práce je v elektronické podobě.
- Složení:
- Název školy (Vysoká škola aplikované psychologie, s.r.o.)
- Akademický rok

- Jméno a příjmení
- Studijní program (B6107 Humanitní studia)
- Studijní obor (6107R034 Personální a interkulturní management)
- další náležitosti jsou uvedené na formuláři „Zadání bakalářské práce“

Šablonu Zadání BP naleznete ve sdílených materiálech pro studenty. Po odsouhlasení vedoucím student vyplní „**Zadání Bakalářské práce**“ a odevzdá na studijní oddělení. „**Zadání**“ **musí být podepsané vedoucím bakalářské práce.** Datum odevzdání tohoto dokumentu je uvedeno v požadavcích na ukončení předmětu a sděleno vyučujícím semináře

C/ Odevzdání práce

Student odevzdává na studijní oddělení:

- 3 výtisky BP svázané v pevných, nerozebíratelných deskách
- Elektronickou verzi práce ve formátu PDF – soubor představuje **kompletní** text práce včetně úvodních listů podepsaného Zadání BP a příloh – zasílá student emailem na adresy: bozdechova@vsaps.cz nebo wentova@vsaps.cz.
- Totožný a kompletní PDF soubor BP student nahraje do IS Moggis.
- V případě kvalitativního šetření (rozhovory), musí být přiložena autentická nahrávka na CD nosiči

Student si musí uvědomit, že odevzdaná práce bude po odevzdání a obhájení (po skončení studia) veřejně přístupná, tj. kdokoliv si ji bude moci pročit, zkontrolovat a využít k další práci, ale ovšem také k tomu, aby ji mohl zhodnotit budoucí zaměstnavatel i za třeba deset let, jak jste studovali a dokázali zpracovat vybrané téma (včetně ev. plagiátorství, které nemuselo být v době odevzdání zjištěno, ale vzhledem ke stále kvalitnějším vyhledávačům bude stále snadnější vše zjistit), tj. vaše budoucí profesní kariéra může být mnohdy takto výrazně trvale ohrožena.

4. FORMÁLNÍ NÁLEŽITOSTI RP A BP

1. Student v bakalářské práci akceptuje pravidla pro psaní písemných prací na VŠAPs. To znamená:
 - Práce je adekvátně strukturovaná (logicky i formálně);
 - Bakalářská práce by měla sledovat následující strukturu: **Abstrakt (česky a anglicky) – Obsah – Úvod – Kapitoly týkající se tématu práce – Diskuzi – Závěr – Seznam použité literatury – eventuálně přílohy (nejsou povinné, vždy záleží na konkrétním tématu práce);**
 - Číslování příloh navazuje na text práce;
 - Všechny převzaté tabulky a grafy jsou citované, číslované, přesně pojmenované a popsány (zvlášť tabulky a zvlášť grafy);
 - **Psaný text je v souladu s citační normou;**
 - Doporučený rozsah bakalářské práce je **40 až 60 normo stran** (jedna normostrana má 1 800 znaků včetně mezer);
 - Práce je psaná v českém jazyce (jiný jazyk je možný jenom na základě povolení rektora);
 - Práce by měla obsahovat poznámkový aparát (jeho rozsah by měl student konzultovat s vedoucím práce)
2. Součástí bakalářské práce je prohlášení ve znění: *„Prohlašuji, že předloženou ročníkovou práci na téma jsem vypracoval/a samostatně, s použitím uvedené literatury a tato práce nebyla použita k získání žádné jiné atestace.“*
3. **Student nese plnou zodpovědnost za odevzdanou bakalářskou práci**, včetně správných citací a je povinen vyvarovat se jakékoli formě plagiátorství.
4. Student se při odevzdání bakalářské práce řídí **harmonogramem** příslušného akademického roku, který je zveřejněn na úřední desce školy a na webových stránkách VŠAPs.

D/ Nejčastější chyby v pracích

Na základě zkušeností níže přikládáme doporučení, jakým formálním chybám se v pracích vyhnout:

- Seznam literatury na konci práce seřadíme abecedně.
- Seznam tabulek, grafů a obrázků, studenti také často vynechávají stránky, kde se graf, tabulky a obrázek nachází.
- U každého obrázku, grafu a tabulky musí být uvedeno označení (obr. č. 1) a zdroj.
- Studenti u „Čestného prohlášení“ neuvádí nadpis Čestné prohlášení, zapomínají na datum, místo a podpis. (to samé se děje i u „Poděkování“)
- U příloh se nečíslují čísla stránek.
- Číslování stran (první strana by měla být číslovaná na straně, kde je Úvod).
- Nadpisy nové kapitoly by měly být na nové stránce, ne na konci stránky.
- Sjednocené citování (studenti v textu uvádí u citace v závorce (autor, rok, str.).
- V úvodu práce musí být jasně stanoven cíl BP.
- Diskuze znamená, že autor komparuje výsledky svého šetření (praktická část) s jinými daty obdobných výzkumů, či orientačních šetření. Nikoliv pouze předložení svých výsledků.

4.1 ZÁKLADNÍ ÚPRAVA STRÁNEK

KRITÉRIUM	SPECIFIKACE	ROZMĚR/TYP
Tisk	Formát papíru	A4 - jednostranně
Okraje	Vnitřní	35 mm (vč. 10 mm na vazbu)
	Vnější	25 mm
	Horní	25 mm
	Dolní	25 mm
Číslování stránek (okraje)	Zápatí, vpravo	
Číslování nadpisů	První úroveň	1
	Druhá úroveň	1.1
	Třetí úroveň	1.1.1

Řádkování	Text	1,5
	Nadpisy	1,5
Zarovnání	Text: Do bloku Nadpisy: vlevo	
Odstavce	Mezera před odstavcem	18 b.
	Mezera za odstavcem	9 b. (první řádek neodsazovat)
Velikost písma	Text	12 b.
	Nadpisy	
	První úroveň	16 b.
	Druhá úroveň	14 b.
	Třetí úroveň	13 b.

4.2 ČÍSLOVÁNÍ STRAN

První počítanou stranou (nikoliv normostranou) je **titulní list** (číslo stránky se na něj neuvádí), **Čestné prohlášení** (číslo strany se neuvádí), **Poděkování** (**není povinné**, číslo stránky se neuvádí), **Abstrakt**.

- Dále následuje **Obsah**.
- Číslování stran v zápatí končí **Seznamem použité literatury, popř. Seznamem příloh**.

4.3 ČÍSLOVÁNÍ ČÁSTÍ PRÁCE

Číslování částí, kapitol a odstavců se řídí mezinárodní normou ČSN ISO 2145:1997

K číslování částí hlavního textu používáme pouze arabské číslice. V druhé úrovni je oddělujeme tečkou. Za samostatným číslem v první úrovni se tečka nepíše (příklad: 1 Management; 1.1 Management cestovního ruchu). Je důležité dodržet logickou posloupnost a strukturu práce a v případě dalších úrovní konzultovat jejich vhodnost/množství s vedoucím práce.

4.4 INTERPUNKČNÍ ZNAMÉNKA, ZKRATKY, ZNAČKY

Interpunkční znaménka (tečka, čárka, dvojtečka, středník, vykřičník, otazník) se připojují k předcházejícím slohu či zkratce bez mezery. Za každé interpunkční znaménko vkládáme mezeru (výjimkou jsou např. e-mailové a www adresy). Tři tečky označují vynechaný text, použijí se přesně vždy tři tečky a oddělí se mezerou. Spojovník, vodorovná čárka, spojuje (bez mezer) dva jednoslovné výrazy. Příklad: Německo-český slovník, Praha-východ.

Vykřičník do odborného textu ovšem nepatří, protože se tím přiznává, že autor není schopen se adekvátně vyjádřit.

Pomlčka má tvar dlouhé čárky (–), odděluje se mezerami. Označuje-li rozsah (s významem „až“ nebo „od...do“), je bez mezer (příklad: dálnice Praha–Plzeň, str. 14–25, otevřeno 9:30–13:30, v letech 1914–1918). Pozor na záměnu se spojovníkem (-) ve tvaru krátké čárky, která se používá tam, kde dvě podstatná jména tvoří těsný významový celek (příklad: Rh-faktor, fitness-centrum, kuchař-číšník, bytí a ne-bytí).

Závorka přiléhá ke slovu nebo číslu bez mezery (příklad: Novák 2006), [online]. Lomítko je v textu připojené bez mezer, pokud odděluje dva jednoslovné výrazy nebo značky (příklad akademický rok 2020/2021).

Uvozovky jsou na začátku a konci výrazu a přiléhají bez mezer.

Zkratky - za zkratkou vytvořenou ze začátku slova je tečka bez mezery, uvnitř zkratek z více slov je za každou tečkou mezerka (naopak za iniciálovými zkratkami se tečka nedělá).

Značky se používají ve spojení s číslem a oddělují se od číselné hodnoty mezerou (příklad: 30 cm, 15 s, 38 kg, 50 %).

Procento a promile se oddělují od čísla mezerou. Matematické značky se oddělují od čísel mezerami (příklad: $100 + 100 = 200$).

Řecké termíny, pojmy píšeme velkým písmem, např. MYTHUS, latinské malým písmem (kurziva)

4.5 Matematické vzorce

Matematické vzorce umísťujeme na zvláštní riadok zarovnané obvykle na stred (vycentrované).

Vysvetlenie symbolů pouzitych ve vzorci (pokud nebyly definovány dříve) umísťujeme pod vzorcem od levého okraje (za slůvkem „kde:“). Vzorec má číslo v závorce pro odvolávky v textu.

4.6 CITACE V TEXTU

Při psaní odborného textu autor vychází z myšlenek a výroků (případně dat) jiných tvůrců a zjištění stavu řešení dané problematiky se stává nedílnou součástí jeho práce. Citovat použité prameny informací je etické a tvoří základ vědecké práce. Citace je krátká forma bibliografického záznamu umístěná buď v závorkách uvnitř textu citujícího dokumentu, nebo připojená jako poznámka na straně textu pod čarou, na konci textu kapitoly nebo na konci celého textu dokumentu. V případě, že se rozhodneme pro citaci do textu, uvádíme je v kulatých závorkách, do kterých vložíme příjmení autora, rok vydání publikace/zdroje, a v případě přímé citace povinně i číslo strany/stran.

Při volbě citace pod čarou je nutné rozepsat celý bibliografický odkaz (viz níže) s uvedením čísla citované strany. Pokud dílo autora použijeme v práci opakovaně (u citací pod čarou), uvádíme příjmení autora, jméno (iniciálu), vložíme čárku a použijeme zkratku „c.d.“ (citované dílo) a číslo strany (například... Novotný, Jan: c.d., s. 25). V případě, že následuje hned další citace pod čarou identického textu na stejné straně, uvádíme informaci do formy „tamtéž, s. 25“.

Při tvorbě citace je důležité dodržet dvě základní náležitosti:

1/ citace musí přesně identifikovat použitý zdroj, který v práci používáme a to z důvodu, aby si čtenář práce mohl konkrétní zdroj přesně vyhledat

2/ pořadí údajů v citaci je závazné

Při tvorbě citací je nutné dodržovat hlavní zásady odkazování a citování. Základním pravidlem je zajistit dostatek údajů, které čtenáři umožní vyhledat i konkrétní místo v použitém zdroji. Dále, údaje přebíráme vždy z dokumentu, který citujeme. U autora, kterého citujeme, můžeme použít iniciály, ale je vhodnější/přehlednější uvést celé jméno. V případě příjmení musí být vždy uvedené celé! Jestliže chceme citovat kolektivní dílo, které nemá hlavního autora, pak uvedeme celý název citovaného díla.

Odkaz na citovanou literaturu uvádíme v textu příjmením autora a rokem vydání. Je možné užít i druhý způsob – uvádět odkazy na citovanou literaturu formou poznámky pod čarou. V celém textu je nutno postupovat jednotně. Platí, že i v případě citace elektronických dokumentů, dodržujeme všechny náležitosti (místo, nakladatel, rok...) jako u tištěného dokumentu.

Citace pod čarou může být také kombinována „**poznámkou pod čarou**“. Tento stav může nastat, pokud se autor rozhodne nevkládat citace do textu, ale vložit je do „citační poznámky pod čarou“. Pod čarou se tak průběžně uvádějí jak citace, tak také poznámky. Autor textu nemusí nastavovat velikost, neboť ve Wordu jsou velikost písma a formát již přednastaveny.

Poznámky se číslují průběžně a to od začátku do konce práce. Poznámku můžeme umístit buď hned ke slovu, na které chceme odkázat, nebo až na konec věty.

Do poznámky pod čarou uvádíme text, který vlastní textovou náplň rozšiřuje, ale jeho zařazení by narušilo kontinuitu celého textu a odvádělo pozornost čtenáře od hlavního smyslu. Poznámku pod čarou píšeme jako běžnou větu.

V této souvislosti je vždy nezbytné:

- citovat použitou literaturu a další zdroje v textu práce podle citačních norem;
- správně zapsat BIBLIOGRAFICKÉ CITACE (záznamy sloužící k identifikaci použitých zdrojů) – prvky, struktura a formální úprava – a uspořádat seznam použitých zdrojů (soupis bibliografických citací);
- odkazy v textu musí být propojeny s úplnými bibliografickými citacemi informačního zdroje.

Přímá a nepřímá citace

Student při vypracování práce používá v textu dvě formy citace.

a) Citace nepřímá

Citace nepřímá v textu vždy převažuje. Jedná se o postup, kdy student tvrzení autora **formuluje do své práce vlastními slovy**. Vždy je však zásadní, aby základní myšlenka a smysl zůstaly zachovány. **Student nesmí obsah citovaných zdrojů jakýmkoliv způsobem měnit.**

Příklad:

- 1) Jak uvádí J. Balat (2007, s. 88), je pro manažery při řízení neobtížnější rozhodnout ...
- 2) Někteří autoři se domnívají, že názor... (NOVÁK, 2006; PALÁT, 2005; VOSYKOVÁ, 2008; aj.,).

b) Citace přímá

Pokud student doslova uvádí konkrétní větu z použitého zdroje, jedná se o citaci přímou. Student musí zachovat obsah, jádro, celého tvrzení citovaného autora. V textu nejsou povoleny jakékoliv změny. Pokud si to povaha textu vyžaduje, může maximálně citovanou větu zkrátit. V tomto případě je však nezbytné uvést symbol (...).

V textu čtenář **přímou citaci pozná tím, že je psána v kurzívě a její začátek a konec je uváděn uvozovkami**. Při vypracování práce je nutné mít stále na paměti, že využití přímé citace se používá pouze výjimečně. Její využití by se v zásadě mělo objevovat pouze v teoretické části práci. Přímou citaci můžeme v práci použít v případě, pokud má pro zkoumanou problematiku zásadní význam nebo v případě, pokud chceme čtenáři předložit příklad z bádané problematiky nebo porovnat myšlenky autorů.

Příklad:

- 1) Podle J. Šandery (2008, s. 54) bychom mohli osobnost definovat jako "*soubor vlastností charakteristických pro daného*".

2) Nacházíme se v postmoderním věku, společnost se stává tzv. *informační*. „Proto je potřeba, aby člověk dneška, má-li mít šanci uplatnit se jak na trhu práce, tak ve společnosti, oplýval takovými vlastnostmi, které upotřebí bez ohledu na obor, ve kterém zrovna pracuje nebo zemi, ve které právě žije. Musí být připraven pružně a aktivně reagovat na proměny společnosti a poptávku trhu.“ (Srbecká, 2010, s. 5).

Obecně platí, že citace musí být krátká, týkající se tématu, nemůže přesahovat přibližně 5 – 6 řádků, necitovat všeobecné znalosti. **V případě více citací vrstvených pod sebou může docházet k nebezpečí, že se může spíše jednat o rešerši literatury.** Vždy musí být zřejmé, že je zde i autor práce, jeho názory a postoje k tématu.

Pokud se cituje, nemělo by se vycházet příliš z veřejně dostupných BP prací (tj. můžeme citovat z jiné BP práce, ale minimálně, max. přibližně 10 - 15 procent v literatuře, a čerpat z jiných diplomových prací a následně odborné literární a knižní texty.

4.7 CITACE V SEZNAMU LITERATURY

Seznam použité literatury uvádíme na konci práce za závěrem a vytváříme jej abecedně. Do seznamu literatury autor **uvádí všechny zdroje**, které v práci použil. Není přípustné, aby v seznamu chyběla práce, buď ze které autor čerpal a citoval nebo naopak uváděl dílo, které skutečně nevyužil. Název seznamu se uvádí jako „**Literatura**“. Název píšeme ve stejném fontu a také stejné velikosti jako text práce. **Bibliografický údaj v seznamu literatury má charakter věty, a proto začíná velkým písmenem a je zakončen tečkou.**

Seznam citované literatury je zarovnan vlevo a jeho **struktura odpovídá ČSN ISO 690**. Elektronické dokumenty nebo jejich části upravuje **norma ČSN ISO 690-2**.

Mezinárodní norma ČSN ISO 690 vstoupila v ČR v platnost od 1. 1. 1997. Norma specifikuje údaje, které používáme v bibliografických citacích u vydaných dokumentů. Norma určuje povinné pořadí údajů v bibliografické citaci a vytváří pravidla pro jejich zápis a úpravy.

Studenti mohou při tvorbě bibliografických citací využít projekt Bibliografické citace podle ISO 690 a ISO 690-2 (www.citace.com).³

³ blíže FARKAŠOVÁ, Blanka; KRČÁL, Martin. Projekt bibliografické citace dle normy ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 [online]. Brno: Masarykova univerzita, c2004-2006 [cit. 2006-05-14]. Dostupně na [www:http://www.citace.com/](http://www.citace.com/).

Názvy zdrojových dokumentů (časopisů, novin aj.) se v souladu s normami ČSN ISO 690 zapisují kurzívou. Lokace článku ve zdrojovém dokumentu (tj. údaje o roku vydání, popřípadě i měsíci vydání, svazku nebo ročníku, čísla a rozsahu stran) je všude oddělena jednotně a jednoznačně **tečkou a mezerou** (týká se tištěných i elektronických zdrojů). Zápis identifikátoru ISSN (značka ISSN odkazuje na časopis), který identifikuje seriál jako celek, je doporučeným údajem. Je výhodný pro případné automatické zpracování citovaného dokumentu. Má-li publikace dva nebo tři autory, jsou v záznamu uvedena jména všech autorů. Oddělování jména druhého a třetího autora v primární odpovědnosti je realizováno pomocí středníku a mezery

Důležité náležitosti citací

Název

Názvy monografií a seriálových publikací uvádíme kurzívou. Jestliže autor práce pracuje se zahraniční publikací, lze přidat překlad názvu v hranatých závorkách za název textu/dokumentu. V případě, že dokument má i podnázev, uvedeme jej vždy, pokud se jedná o upřesnění nebo identifikaci použitého zdroje.

Vydání

Při vytváření bibliografického odkazu nesmíme zapomínat i na uvedení vydání zdroje s tím, že v případě prvního vydání, je údaj nepovinný, od druhého vydání je již údaj povinný. Konkrétní číslo vydání uvádíme vždy v arabské číslici.⁴

V případě periodika, je nutné uvést i další podrobnosti. Údaj o vydávání nám sdělují informaci, od jakého časového období začalo být periodikum vydáváno. Pro podrobný soupis periodik můžeme využít Souborný katalog periodik SKCP, který poskytuje Národní knihovna ČR.⁵

⁴ Blíže norma ISO 832.

⁵ Podrobnější informace na [www: http://sigma.nkp.cz/F/](http://sigma.nkp.cz/F/).

Místo vydání

Jedná se o povinný údaj. Neuvádí se země, ale pouze město. Za místem vložíme dvojtečku. V případě, že místo není v publikaci uvedeno, uvádíme znak **[s. l.] ... sine loco, [b. m.] ... bez místa**. Může vzniknout i protikladná píšeme např. [Berlín]... Hranatá závorka odkazuje pouze na pravděpodobnost.

Pro citování místa platí pravidlo, že by konkrétní město mělo být citováno v 1. pádu. U zahraničních zdrojů lze citovat i název města, tak jak je uvedeno v konkrétním citovaném zdroji. Pro přehlednost lze uvést i v kulatých závorkách zkratka státu, ve kterém se město nachází. Jedná se zejména o málo známá zahraniční města.

Nakladatel - Nakladatelství

U substantiva se neuvádí název „nakladatelství“ ... příklad: Paseka ... v případě, že je názvem ... Nakladatelství lidové noviny, můžeme uvést NLN. Může vzniknout problém, když v publikaci není nakladatelství uvedeno... pak opět...**[s. n.] sine nomine - bez jména nebo [b.n.] - bez nakladatele.**

K nakladatelským údajům patří: místo vydání, nakladatel a rok vydání. Místo vydání a nakladatel jsou v citacích (v textu) nepovinné, údaj o roku je povinný. Je rovněž důležité zachovat správné pořadí: místo: nakladatel, rok (například Praha: Grada, 2018)

Překladael

Uvádíme vždy celé jméno. Použijeme formulaci... **přeložil** Josef HÁJEK. V případě, že se osoba podílí na překladu a dalších činnostech, pak uvádíme ... **Přeložil a kriticky upravil** Petr PAVLÁT.

Rok

Rok vydání uvádíme po čárce, ta ji odděluje od uvedení nakladatele. V některých, publikacích, zejména pak starších nelze rok zjistit, pak uvádíme buď:

A) [s. a.] sine anno

B) [b. r.] bez roku

Edice

Někteří nakladatelé zařazují vydané publikace do větších celků. Jedná se většinou o stejné téma a nakladateli tento postup slouží k lepší přehlednosti. Jejich názvy jsou často umístěny v tiráži či na obálce publikace. Názvy edic (v angličtině platí označení „series“) jsou v citacích nepovinným údajem.

Bibliografické identifikátory

Číslo ISBN a ISSN

Číslo ISBN (z angl. International Standard Book Number - Mezinárodní standardní číslo knihy) je přiděleno knižním tištěným publikacím. Jeho smyslem je vytvoření unikátního označení - kódu konkrétní publikace. Jeho zavedení spadá do 70. let 20. století, v českém prostředí se však objevuje až v roce 1989. Od roku 2007 se číslo skládá z třinácti čísel v pěti oblastech, které jsou odděleny pomlčkou. Zahraniční nakladatelé pomlčky většinou neuvádějí. V případě citací ISBN uvádíme povinně u monografií.

Číslo ISSN spojujeme s periodiky. Termín ISSN má svůj původ také v angličtině (International Standard Serials Number - Mezinárodní standardní číslo seriálu). Číslo identifikuje seriály jak tištěné, tak elektronické.

DOI

DOI (zkratka anglického **Digital Object Identifier**, česky „identifikátor digitálního objektu“) je centralizovaný komerční systém identifikátorů děl přístupných v digitální podobě, jako jsou např. články z vědeckých sborníků. Roku 1996 byl založen Asociací amerických nakladatelů za účelem ochrany autorských práv. DOI je od roku 2012 mezinárodním standardem **ISO 26324. Zajišťuje jednoznačnou identifikaci digitálního dokumentu na internetu**, je neměnný a poskytuje trvalý odkaz na dokument. Pomocí DOI je tedy definovanému obsah dokumentu přidělena trvalá přístupová cesta (hypertextový odkaz) a vše je uloženo v rejstříku.

Uspořádání citací v seznamu literatury

Použitou literaturu lze v seznamu literatury vytvořit dvojím způsobem:

- 1) abecedně
- 2) podle čísel (které odpovídají pořadí odkazů v dokumentu)

Pro potřeby závěrečných studentských prací se tradičně doporučuje abecední uspořádání. Řazení podle čísel se používá většinou u menších studentských prací.

Časté chyby při citacích a bibliografických záznamech:

- **neuvedení citace (titulu) v seznamu literatury** (v přehledu literatury jsou uvedeny poznatky z díla, které není v seznamu citací);
- **neuvedení poznatků z literatury citované v seznamu literatury** (v seznamu literatury je práce, z níž nebyly využity poznatky v přehledu literatury);
- **nepřesná nebo neúplná citace** – vzniká nejčastěji jako důsledek citace pramene z přejímaných citací prací, které autor předkládané práce neměl k dispozici v originálním provedení. V takovém případě nelze identifikovat ani nalézt použitý zdroj;
- **citování - odkaz obrázků, grafů, tabulek, odrážek, vzorců a přímých citací v textu** – všechny vložené obrázky musejí být v textu před obrazcem odkazovány, kromě toho musejí být uvedeny textem a textem zakončeny, rovněž není možné začít kapitolu rovnou tabulkou, obrázkem, přímou citací;
- **citovat použité zdroje od začátku odstavce** – nemůžeme uvést autora na konci odstavce, ke kterému se vztahuje, protože pak bychom čtenáře odkazovali pouze na citaci poslední věty, musíme uvést odkaz na zdroj a to již na začátku převzatého textu a dále text vztahovat na autora;
- **nedodržení aktuálnosti použitých zdrojů** – je nutné mít na paměti, že všechny použité zdroje je nutné dohledat v co nejaktuálnější verzi tak, aby se předešlo zastaralosti informací z důvodů legislativních a jiných změn, časové období „od kdy“

je problematické, avšak autor by neměl používat dílo starší (pokud není k tématu novější literatura) více jak pět let.

Příklady citací⁶

MONOGRAFIE:

1 autor

JANOUGH, Viktor. *Internetový marketing: prosadte se na webu a sociálních sítích*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2795-7.

EARLE, Richard. *The art of cause marketing: how to use advertising to change personal behavior and public policy*. Cover and interior design by Monica BAZIUK. New York: McGraw-Hill, ©2000. ISBN 0-07-138702-1.

2 autoři

NOVÁK, Jan a Helena NOVÁKOVÁ. *Alergenní rostliny*. Praha: Knižní klub, 2010. ISBN 978-80-2422591-3.

3 autoři

ČMEJRKOVÁ, S., F. DANEŠ a J. SVĚTLÁ. *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda, 1999. ISBN 8085927-69-1.

Autor jako organizace nebo skupina tvůrců

ADOBE CREATIVE TEAM. *Adobe Flash CS4 Professional: Oficiální výukový kurz*. Přeložil Lukáš KREJČÍ. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2334-8.

Tištěná monografie, jejíž digitalizovaná verze je zveřejněna na internetu

NIERHAUS, Gerhard. *Algorithmic Composition: Paradigms of Automated Music Generation*. Wien: Springer, ©2009. ISBN 978-3-211-77539-6. Dostupné také z: <http://www.springerlink.com/content/g7h129/>

⁶ Přejato z: **Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011**: Olga Biernátová, Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně; Jan Skůpa, Vysoké učení technické v Brně, Ústřední knihovna, připomínkovali: Eva Bratková, Dagmar Čerňová, Věra Eliášová, Zdeňka Firstová, Linda Jansová, Jiří Kratochvíl, Martin Krčál, Petr Sejk, vytvořeno ve spolupráci s portálem Citace.com, Brno: 2011.

Vícesvazkové dílo

TASCHEN, Laszlo. *Modern architecture A-Z*, vol. 1, A-L. Köln: Taschen, 2010. ISBN 978-383-6521321.

LEONDES, Cornelius T., ed. *Fuzzy theory systems: Techniques and Applications*. Vol. 1. San Diego, Academic Press, ©1999. ISBN 0-12-443871-7.

Diplomová práce:

VAVRYSOVÁ, Alena. *Produkce karotenoidů kvasinkami rodu Cystofilobasidium*. Brno, 2009. Diplomová práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta chemická, Ústav chemie potravin a biotechnologií.

Vydaná diplomová práce

AXMAN, Petr. *Návrh a vývoj zařízení pro řešení vybraných biomechatronických problémů*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství, Ústav mechaniky těles, mechatroniky a biomechaniky, 2009. PhD. Thesis, sv. 545. ISBN 978-80-214-3939-9. Dostupné také z: <http://www.vutium.vutbr.cz/tituly/pdf/ukazka/978-80-214-3939-9.pdf>

Firemní literatura (např. propagační brožura nějaké firmy):

THOMSON REUTERS. *Web of Science: Karta pro rychlou referenci*. [s.l.]: Thomson Reuters, ©2008.

Patent:

NOVÁK, Jiří a Jan NOVÁK. *Malá peletizační linka*. IPC: B 27 N 3/08, B 27 N 3/18. Česká republika.

Užitný vzor, CZ 18719 U1. 2008-07-07. Dostupné také z: <http://spisy.upv.cz/UtilityModels/FullDocuments/FDUM0018/uv018719.pdf>

Norma:

ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. 40 s. Třídící znak 01 0197.

Zákon:

ČESKO. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 53885419. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1998/sb039-98.pdf>. ISSN 1211-1244.

Pozn.: Citování zákonů norma neupravuje, lze ale použít model bibliografické citace pro příspěvky v periodiku (výjimkou je pouze umístění data).

Příspěvek ve sborníku:

ŠIMŠA, Jaromír. Důkazy beze slov. In: TROJÁNEK, A., J. NOVOTNÝ a D. HRUBÝ, eds. *Matematika, fyzika a vzdělávání: sborník z XI. semináře o filozofických otázkách matematiky a fyziky*. Velké Meziříčí: Komise pro vzdělávání učitelů matematiky a fyziky JČMF, 2004, s. 64-78. ISBN 80-2142601-2.

LUŠTICKÝ, Martin a Jana KRBOVÁ. Vazby programových dokumentů. In: *Recenzovaný sborník abstraktů z Mezinárodní Baťovy konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky 2008*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky, 2008, s. 431. ISBN 978-80-7318-663-0.

Periodikum:**Tištěné periodikum jako celek**

Týden. Praha: Mediacop, 1994- . ISSN 1210-9940.

Jedno číslo periodika

Týden. Praha: Mediacop, 2010, č. 32. ISSN 1210-9940.

ČLÁNEK V ČASOPISE:

GALLISTL, Vladan. První guvernér bez podpisu. *Týden*. 2010, č. 32, s. 59. ISSN 1210-9940.

Mapa:

SHOCART. *Třeboňsko: velká cykloturistická mapa*. [1:60 000]. Vizovice: Shocart, 2008. ISBN 97880-7224-565-9.

CD:

ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Panorama českého průmyslu 2006, Panorama of Czech industry 2006* [CD]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007.

Počítačový program:

MOZILLA EUROPE a MOZILLA FOUNDATION. *Mozilla Firefox 4.0* [software]. [přístup 26. dubna 2011]. Dostupné z: www.mozilla-europe.org/cs/. Požadavky na systém: PC Windows 2000, XP, Server 2003, Vista 7; 512 MB RAM; 200MB místa na disku.

AVG TECHNOLOGIES. *AVG Anti-virus free edition 2011* [software]. [přístup 27. dubna 2011]. Dostupné z: <http://free.avg.com/cz-cs/download-free-antivirus>

Dílo vystavené v galerii:

DVOŘÁK, Karel. *Sochař Jan Štursa* [socha]. V: Praha: Národní galerie. Inventární číslo P 3598.

Reprodukce grafického díla jako součást jiného dokumentu:

COUBERT, Gustave. Malířův ateliér [olej na plátně, 1855]. In: PIJOAN, José. *Dějiny umění 11*. Praha: Knižní klub, 2000, s. 124-125. ISBN 8024204495.

Film:

Inception [film]. Directed by Christopher NOLAN. USA: Warner Bros. Pictures, 2010.

Seriálový pořad:

How I Met Your Mother, Season 6, Episode 20, The Exploding Meatball Sub. TV, CBS, 11 April 2011.

Znamení koně, 12. epizoda, Důvěra. TV, ČT1, 29. dubna 2011. Dostupné také z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10225937474-znameni-kone/309291310050012duvera/>

Rozhovor v tv:

PŘIBÍK, Petr. Interview. In: *Studio ČT24*. TV, ČT24, 2. května 2011, 13:08.

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY**Elektronická monografie (e-book, webové sídlo, webový portál):**

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, ©2006 [cit. 2010-08-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

Příspěvek do webového díla:

KAN, Michael. China blocks LinkedIn, ramps up Internet censorship. In: *Macworld* [online]. Feb 25, 2011, 2 pm [cit. 2011-05-11]. Dostupné z: http://www.macworld.com/article/158155/2011/02/linkedin_china.html

Příspěvek v online sborníku:

DUDEK, Petr. Řízení zpravodajského systému ve skupině Unipetrol. In: *INSOURCE 2008: konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha 5. - 6. února 2008: sborník příspěvků konference* [online]. Praha: Albertina icome Praha, 2008 [cit. 2011-04-27]. Dostupné z: <http://www.insource.cz/pdf/2008/dudek-petr2.pdf>

Jedna stránka webového portálu:

WESTCOM. O nás. *Webnode.cz* [online]. ©2008-2011 [cit. 2011-04-26]. Dostupné z: <http://www.webnode.cz/o-nas/>

PERIODIKUM:

Periodikum jako celek

Inflow: information journal [online časopis]. 2008- [cit. 2010-08-06]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/>. ISSN 1802-9736

Jedno číslo periodika

Inflow: information journal [online]. 2010, roč. 3, no. 7 [cit. 2010-08-06]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: http://www.inflow.cz/ejournal/show/1/_/37

Inflow: Information journal [online]. 2010, 3(7) [cit. 2010-08-06]. ISSN 1802-9736. Dostupné z:

http://www.inflow.cz/ejournal/show/1/_/37

Článek v periodiku

SRBECKÁ, Gabriela. Rozvoj kompetencí studentů ve vzdělávání. *Inflow: information journal* [online]. 2010, roč. 3, č. 7 [cit. 2010-08-06]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/rozvoj-kompetenci-studentu-ve-vzdelavani>

Článek uložený v institucionálním či jiném repozitáři:

RYGELOVÁ, Pavla a Lucie VYČÍTALOVÁ. *Jaký byl OPEN ACCESS WEEK 2010 v Česku* [online prezentace]. 2010 [cit. 2011-05-25]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10084/83284>

Příspěvek na blogu:

ESPOO. Barbies na výstavě – update. In: *Blogger* [online]. 2010-11-08 [cit. 2011-06-05]. Dostupné z: <http://blog.espoo.cz/2010/11/barbies-na-vystave.html>

YouTube VIDEO:

Steve Jobs and Steve Ballmer. In: *Youtube* [online]. 27.02.2007 [cit. 2011-05-25]. Dostupné z: <http://youtu.be/dR8SAFRBmcU>. Kanál uživatele RobinZwama.

FACEBOOK-STRÁNKA / TWITTER-ÚČET:

Petr Nečas. In: *Facebook* [online]. [cit. 2011-05-26]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/petr.necas.ods>

Espoo. In: *Twitter* [online]. [cit. 2011-05-26]. Dostupné z: <http://twitter.com/#!/espoo>

FACEBOOK STATUS / TWEET:

NEČAS, Petr. [Koaliční smlouva trvá...] In: *Facebook* [online]. 16. května 2011 21:07 [cit. 2011-05-26].

Dostupné z: <http://www.facebook.com/petr.necas.ods/posts/215712668447053>

ESPOO. [Kdo by to byl rekl...] In: *Twitter* [online]. 15 May 2011 [cit. 2011-05-26]. Dostupné z: <http://twitter.com/#!/espoo/status/69865967194357760>

PIXYCZ. TheHeist. In: *Twitter* [online]. 27 May 2011 [cit. 2011-05-27]. Dostupné z: <http://twitter.com/#!/pixycz/status/74035435399155712>

Další možnosti využití citace jsou obsaženy v následujícím odkazu:

<https://sites.google.com/site/novaiso690/metody-citovani>

5. JAK NAPSAT ROČNÍKOVOU A BAKALÁŘSKOU PRÁCI

5.1 VÝBĚR LITERATURY

Každý vědecký výzkum musí začít zjištěním, co již bylo o daném tématu napsáno a probádáno. Proto by ihned po zvolení tématu RP (nebo ideálně ještě před tím) měly první kroky studenta vést do knihovny - kamenné či internetové. Ovšem ne každý zdroj lze pro odbornou práci použít. Přednostně by měly být využity **primární odborné zdroje**, tj. takové, které prezentují konkrétní výsledky experimentů, pozorování, výpočty, měření, teoretické úvahy (samotných jejich autorů).

Nejdůležitějšími primárními dokumenty jsou články v různých odborných (vědeckých) časopisech a odborné knihy (nikoliv populárně-naučné knihy nebo učebnice). Primárním zdrojem mohou být i interní firemní informace, zprávy z odborných a vědeckých setkání, výzkumné a technické zprávy či vědecko-kvalifikační práce.

Zatímco v samotné ročníkové či bakalářské práci by měly být citovány zejména primární zdroje, pro základní orientaci o tématu lze využít i sekundární literaturu. Sekundární literatura shrnuje poznatky z primární literatury a jejím cílem je zpřístupnit a systematicky zpracovat poznatky uvedené v primárních zdrojích. Sekundární literatura tak může pomoci ujasnit si různé přístupy k tématu a může poskytnout informaci (odkaz) o primárních zdrojích. Sekundární literatura by však v RP a BP měla být citována minimálně. Sekundárním zdrojem jsou například populárně naučné knihy a články, učebnice či různé encyklopedie.

Díky internetovým databázím odborných periodik je také možné a žádoucí čerpat ze zahraničních zdrojů. Výjimkou mohou být témata ryze česká (např. výzkum vyloučených lokalit na Mostecku nebo výzkum českých spřežek), U ostatních témat (dokonce i těch, týkajících se např. fluktuace zaměstnanců české firmy) je využití zahraniční literatury povinné.

RP a teoretická část BP nemají mít formu učebnice, ale mají podávat přehled přístupů k danému tématu a přehled výzkumů a jejich závěrů. Pro představu, jak by měla RP či teoretická část BP vypadat je vhodné se inspirovat v úvodech odborných textů.

Charakteristika odborného periodika

Kvalita odborných časopisů se dá posuzovat podle různých hledisek. Jedním z nich je recenzní řízení, při kterém jsou odborné články před publikováním posuzovány nezávislými odborníky (tzv. recenzované časopisy). Dalším sledovaným hlediskem může být citovanost článků vyjádřená tzv. impakt faktorem (tzv. impaktované časopisy).

Přehled recenzovaných časopisů (platný k roku 2015) v České republice je k dispozici na stránkách Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace.

Impakt faktor

Impakt faktor vyjadřuje impakt individuálních časopisů (impakt faktor = počet citací / počet publikací), podle toho, jak byly průměrně citovány ve 2 předchozích letech (v roce 2004 je IF určen za r. 2002-03). Impakt faktor je přidělován časopisům, které jsou zapisovány do tzv. citačních rejstříků. V současné době se jedná o databázi ISI Web of Science, jejímž producentem je korporace Thomson Reuters. Časopisy s Impakt faktorem jsou obecně ceněny jako nejvíce vědecké.

5.2 ZDROJE INFORMACÍ - KNIHOVNY A DATABÁZE

Nedílnou součástí každého úspěšného studia je zajištění potřebných studijních podkladů ke zkoumanému problému. Před zvolením tématu práce je dobré ověřit, jak je literatura pro dané téma dostupná. Můžeme využít jak katalogy knihoven, tak i elektronické databáze a různé vyhledávače (na začátku určitě např. scholar.google.com).

Jako databázi označujeme zdroj, který je průběžně doplňovaný, a ve kterém nacházíme relevantní informace. Tradičně rozdělujeme databáze do tří oblastí:

- 1) bibliografické (nejpoužívanější - katalogy a knihovny)
- 2) faktografické (ve většině případů se jedná o encyklopedie)
- 3) plnotextové (jedná se o databáze, které umožňují přístup k plným textům článků z periodik)

V současnosti, s rozvojem internetu, je dostupnost informací mnohem jednodušší, než tomu bylo v minulosti, avšak internetové zdroje nemusejí vždy být úplně spolehlivé. Základním východiskem k úspěšnému obhájení každé studentské práce stále tvoří práce se zdroji z knihoven. Níže je předložen výběr knihoven/knihovnických katalogů s odkazem na další knihovní instituce.

<http://www.knihovny.net/>

- [CASLIN - souborný katalog ČR](#)
(*Union Catalogue CASLIN*)
- [Centrální katalog Univerzity Karlovy](#)
(*Union Catalogue of Charles University*)
- [Jednotná informační brána](#)
(*Uniform Information Gateway*)
- [Medicínská virtuální knihovna \(MEDVIK \)](#)
(*Virtual Medical Library*)
- [Národní informační systém pro retrokonverzi](#)
(*RETROKON*)
- [Národní knihovna České republiky](#)
(*National Library of the Czech Republic*)
- [Sdružení uživatelů knihovnických systémů LANius](#)
(*The Association of LANius Library System Users*)
- [Souborný katalog Akademie věd ČR](#)
(*Union Catalogue of Academy of Sciences*)
- [Virtuální polytechnická knihovna \(VPK \)](#)
(*Virtual Polytechnic Library*)
- Městská knihovna Praha (MKP)

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ – VÚPSV, v. v. i.

Mezi hlavní výzkumné zájmy ústavu patří: trh práce a zaměstnanost; sociální dialog a pracovní vztahy; sociální ochrana; rodina; rovné příležitosti; příjmy a mzdy, teorie sociální politiky. Knihovna disponuje specializovaným knihovnickým fondem v objemu cca 25 000 svazků. Fond obsahuje jak české, tak zahraniční publikace a periodika z oblasti sociální

politiky, sociální ochrany, trhu práce, výběrově ze statistiky, ekonomie, sociologie a dalších souvisejících oborů.⁷

Goethe-Institut v Praze

Goethe-Institut je kulturní institut Spolkové republiky Německo s celosvětovou působností, který oslavil 25 let své působnosti v Praze. Podporuje znalost německého jazyka v zahraničí a pěstuje mezinárodní kulturní spolupráci. Do knihovny je volný vstup, můžete si zde prohlédnout aktuální čísla odborné i popularizační časopisy (např. PSYCHOLOGIE HEUTE). Jde o jedinečnou příležitost prohlédnout si nově vydané publikace, posedět v prostoru knihovny i třeba si vypůjčit CD nahrávky apod.

- Knihovna je veřejně přístupná a půjčování knih a audiovizuálních médií v knihovně je bezplatné.
- K vypůjčení knih i médií je nutný čtenářský průkaz, který Vám bude vystaven po předložení občanského průkazu nebo dokladu o aktuálním místě pobytu.

Elektronické zdroje

Kromě klasických „kamenných“ knihoven, lze využít i elektronické databáze, zvláště zahraniční databáze obsahují velké množství publikací, které jsou čtenářům k dispozici v elektronické formě. Jejich velkou výhodou zůstává, že čtenář může využít požadované studijní zdroje a citovat je jako odborné texty. V posledních letech zažívá velké rozšíření také tzv. **E-books**. Elektronické knihy jsou elektronickou variantou klasických tištěných knih. Stávají se stále populárnějším a významnějším zdrojem zejména v akademických institucích. A to hlavně díky tomu, že umožňují v mnoha ohledech jednodušší práci s textem, např. fulltextové vyhledávání, snadný tisk a kopírování částí e-knih, přístup 24 hodin denně apod.

Plnotextové databáze.

Tyto databáze obsahují plné texty hledaných dokumentů. Záleží na licenci, zda jsou v databázi dostupné všechny texty - či jen určitá předplacená část.

EBSCO - ACADEMIC SEARCH COMPLETE je multioborová databáze fulltextů odborných časopisů. Databáze Academic Search Complete obsahuje více jak 8500 plnotextových

⁷ Blíže: [www.https://www.vupsv.cz/](https://www.vupsv.cz/)

periodik, z toho jich je přes 7300 recenzovaných. Kromě plných textů obsahuje indexování a abstrakty více než 12 500 časopisů a celkem více než 13 200 publikací, včetně monografií, zpráv a sborníků z konferencí. Jsou v ní k dispozici soubory PDF pokrývající období od roku 1887, z toho většina plnotextových v nativním formátu PDF (s možností vyhledávání). K dispozici jsou také citace s možností vyhledávání pro více než 1 400 periodik.

EBSCO Publishing je databáze elektronických knih z různých oborů. Knihy si můžete přečíst přímo v internetovém prohlížeči, který Vám umožní i další práci s textem jako vyhledávání v plném textu, vytváření poznámek, použití výkladového slovníku a mnoho dalšího. Knihy je také možné stáhnout do offline režimu, jako elektronickou výpůjčku na určitý předem stanovený čas (1-7 dní).

Další databáze, **Databáze Business Source Complete**, je světově uznávaná odborná obchodně zaměřená databáze poskytující špičkovou sbírku bibliografického a plnotextového obsahu. Některá periodika jsou v databázi indexovaná již od roku 1886. K dispozici jsou také citace s možností vyhledávání pro více než 1 300 periodik.

Elektronická databáze ve vlastnictví **American Economic Association** je z celosvětového hlediska jedním z nejvýznamnějších zdrojů zaměřených na ekonomickou literaturu.

Databáze zahrnuje celý obsah databáze EconLit, ale rovněž plné texty více než 480 publikací včetně titulů, které pocházejí od American Economic Association (všechny bez opožděného zařazování plného textu do databáze). Tato databáze taktéž obsahuje celou řadu plnotextových neanglických časopisů. Databáze je spolehlivým zdrojem citací a abstraktů vztahujících se k ekonomickému výzkumu zpětně až do roku 1969. EconLit, který používá klasifikační systém JEL a kontrolovaný slovník klíčových termínů, obsahuje šest druhů dokumentů: časopisecké články, knihy, články pocházející od více autorů, disertace, pracovní dokumenty a plnotextové knižní recenze z Journal of Economic Literature.

Databáze ScienceDirect je jednou z největších databází. Zpřístupňuje elektronické verze časopisů. Je zaměřena především na přírodní vědy, technologie, výpočetní techniku, matematiku, ekonomiku, management aj.

Science Direct obsahuje on-line časopisy z nakladatelství Elsevier Science. Její produkce zahrnuje téměř čtvrtinu všech vědeckých časopisů a též monografií. Odborné časopisy tvoří největší sbírku dokumentů (asi 2500), ale naleznete zde i e-knihy, příručky nebo referenční díla. Řádově tisíce vědeckých článků je dostupných v plném textu. Retrospektiva je až po počátek 19. století. Obsahuje i Freedom Collection, která obsahuje volné tituly.

Databáze Amadeus detailně mapuje podnikatelské subjekty v Evropě. Databáze obsahuje více než 18. mil. firemních záznamů jak z ČR, tak z celé Evropy. Naleznete zde firemní strukturu, finanční záznamy aj. Záznamy se dají různě filtrovat, exportovat atd. Amadeus lze použít pro výzkum jednotlivých společností, tvorbu jejich finančních analýz, trendů a k vzájemnému porovnávání. Z výsledků vyhledávání lze vytvářet: segmentační analýzy, peer analýzy, agregace, statistické rozdělení, koncentrační analýzy a lineární regrese.

Scopus je víceoborová bibliografická a citační databáze, která byla vyvíjena od roku 2002 nakladatelstvím Elsevier. Databáze SCOPUS shromažďuje záznamy z oblasti techniky, medicíny, sociálních a přírodních věd.

Obsahuje asi 38 miliónů záznamů (z toho je asi 19 miliónů záznamů dokumentů vydaných po roce 1996) a 230 miliónů odkazů z více než 18 000 časopisů od více než 5 000 nakladatelů. Z celkového počtu titulů je asi 16 500 recenzovaných časopisů, dále databáze obsahuje záznamy z „open access“ časopisů, příspěvky ze sborníků z konferencí, z webovských zdrojů, informace o patentech a záznamy z dalších zdrojů odborných informací.

V roce 2008 byla databáze SCOPUS vybrána Radou pro výzkum, vývoj a inovace jako jeden z dalších zdrojů pro hodnocení výsledků vědy a výzkumu institucí v České republice.

Web of science je multioborová bibliografická a citační databáze se zaměřením na získávání zdrojových dat pro bibliometrii.

Databáze Web of Science od americké firmy Thomson Reuters je www-podobou známých databází *Science Citation Index*. Zahrnuje jednak sledování citovanosti vědeckých článků, jednak pravidelně aktualizované bibliografické údaje (včetně abstraktů) o člancích z více jak 12 tisíc předních světových vědeckých a odborných časopisů ze všech oblastí vědy, s více jak 60letou restrospektivou (k dispozici jsou data od roku 1945!). Citační databáze je rozdělena

do pěti částí: přírodní vědy, společenské vědy, humanitní vědy a dvě části sborníků z konferencí z oblastí přírodních věd a oblasti humanitních věd. Součástí databáze je také citační manažer EndNoteWeb a dvě databáze z oblasti chemie (Current Chemical Reactions a Index Chemicus).

Další podrobné informace lze nalézt například v Newsletteru VŠAPs.⁸ Níže je předložen výběr vybraných databází pro oblast společenských věd ze jmenovaného periodika.

Český sociálněvědní datový archiv

Český sociálněvědní datový archiv (ČSDA) Sociologického ústavu AV ČR slouží jako národní centrum zpřístupňující elektronické datové soubory ze sociálněvědních výběrových šetření pro nekomerční výzkum a pro výuku na vysokých školách. Je zde přístup ke všem výzkumům (i pomocí klíčových slov se dostaneme k zadávaným otázkám), je to vstupní brána, kterou se jinak nedostanete k relevantním datům i mimo ČR.

Český sociálněvědní datový archiv (ČSDA) Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., slouží jako národní centrum poskytující otevřený přístup k elektronickým souborům primárních dat z výzkumných projektů. Data jsou určena pro další analytické zpracování, nejedná se o hotové výsledky projektů:

- ČSDA je součástí mezinárodní výzkumné infrastruktury CESSDA, která na základě propojení národních datových archivů vytváří společný systém evropských datových služeb v oblasti sociálních věd.
- ČSDA podporuje principy OECD pro otevřený přístup k výzkumným datům vzniklým z veřejného financování a vytváří prostředí pro jejich naplňování v oblasti sociálních věd v České republice.

ČSDA je oddělení Sociologického ústavu Akademie věd České republiky, v.v.i. ČSDA a CESSDA jsou uvedeny na Cestovní mapě ČR velkých infrastruktur pro výzkum, experimentální vývoj a inovace. Rozvoj datových služeb ČSDA a zapojení České republiky do mezinárodní infrastruktury CESSDA podporuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci projektu CESSDA (10/2010-12/2015, reg. č. projektu LM2010006).

⁸ VSAPs. *Newsletter*, č.1., 2016. (http://www.vsaps.cz/data/2016/02/03/14/newsletter_c.1_2016.pdf)

Národní knihovna České republiky

Elektronická knihovna časopisů (EZB) v Národní knihovně České republiky

Přístup k plnotextovým odborným elektronickým časopisům. Elektronická knihovna časopisů (Elektronische Zeitschriftenbibliothek, dále EZB) je projektem Univerzitní knihovny v německém Regensburgu. Projekt je otevřený nejen pro univerzitní knihovny z německy mluvících zemí, ale pro všechny odborné knihovny v Evropě. V současné době je zapojeno téměř 600 institucí.

EZB nabízí komfortní a snadný přístup z jednoho místa ke všem plnotextovým odborným elektronickým časopisům, které má daná knihovna dostupné v rámci různých předplatných nebo které jsou k dispozici volně na internetu. Pro práci v EZB lze používat německou a anglickou verzi.

EZB obsahuje odkazy na téměř 85.000 časopisů, z toho je více než 16.000 dostupných pouze online. Navíc obsahuje dalších téměř 84.000 titulů z agregovaných databází. Odkazy na téměř 50.000 volně dostupných časopisů najdete v samostatném adresáři Directory of Free Access Journals. Na základě předplatného má NK ČR k dispozici přes 51.000 titulů prostřednictvím dostupných zdrojů. U "červených" časopisů jsou často dostupné abstrakty, někdy také plné texty článků ze starších čísel.

EZB je dynamický systém, do kterého jsou stále přidávány další nové tituly či upravovány informace o již zařazených časopisech. Pokud byste objevili odborný časopis, který by podle vašeho názoru stál za zveřejnění, pošlete prosím stručnou informaci na kontaktní e-mail, uvedený pod heslem Suggest journal/Titelvorschlag. V případě vašich dotazů k systému EZB je k dispozici e-mailová adresa pod odkazem Contact address/Ansprechpartner.

Knihovna Akademie věd ČR

Knihovna AV ČR, v. v. i. (dále KNAV) je veřejnou výzkumnou institucí, účelem jejíhož zřízení je uskutečňování vědeckého výzkumu v oblasti vědeckých informací a knihovědy, zajišťování informační infrastruktury pro výzkum a poskytování knihovnických, informačních, výpůjčních, reprografických a digitalizačních služeb pracovištím Akademie věd České republiky, ostatním uživatelům ve sféře vědy a výzkumu a uživatelům z řad široké veřejnosti.⁹

⁹ Blíže: www.lib.cas.cz

Elektronické informační zdroje (výběr):

SAGE

Kolekce Sage Psychology zahrnuje 72 recenzovaných časopisů z produkce vydavatelství Sage a dalších spolupracujících společností. Dohromady tak obsahuje přes 79 138 článků z mnoha oblastí psychologie a souvisejících věd. Pokrývá dokumenty od roku 1999 do současnosti.

ANOPRESS IT

Anopress je multioborová databáze monitoringu českých médií s retrospektivou do roku 1996.

Zpřístupňuje plné texty článků z českého periodického tisku (denní tisk, regionální tisk, oborová a zájmová periodika) a doslovné přepisy vybraných relací českého celostátního televizního vysílání a celostátního i regionálního rozhlasového vysílání.

Spolu s archivem zahrnuje celkem 523 periodik, 152 relací z 11 televizních kanálů a 39 relací ze 196 radiových stanic.

U tištěných zdrojů (s výjimkou vydavatelství Economia) jsou nyní kromě přepisů k dispozici i náhledy ve formátu JPG, a to zpětně do roku 2013.

ASEP – evidence výsledků vědecké práce v AV ČR

ASEP je institucionální depozitář Akademie věd ČR, sloužící ke zpracování a uchování informací o publikačních výstupech základního výzkumu prováděného vědeckými pracovníky jednotlivých ústavů AV ČR. Bibliografické záznamy jsou dostupné s retrospektivou až do roku 1985, v úplnosti pak od roku 1993. V některých případech mohou záznamy obsahovat také plné texty publikovaných dokumentů. V rámci nástroje Analytika ASEP lze vytvářet analytické, statistické a grafické výstupy výsledků základního výzkumu v rámci vědních oblastí, ústavů, útvarů a vědeckých pracovníků AV ČR.

ASPI – Automatizovaný systém právních informací

ASPI je automatizovaný systém pro práci s právními informacemi. Obsahuje všechny právní předpisy vydané na území ČR a také předpisy Evropské unie a Evropského společenství. Všechny zdroje jsou pravidelně monitorovány a obsah databáze je tak neustále aktualizován s ohledem na změny v právním řádu. Kromě aktuálních vydání jsou dostupné také všechny předchozí verze předpisů. V rámci služby Monitoring legislativního procesu je také možné sledovat komplexní přehled připravovaných změn v legislativě.

Licence KNAV umožňuje přístup do 5 hlavních částí ASPI:

- Předpisy ČR obsahující více než 65 000 předpisů z více než 110 zdrojů, kompletně plnotextově od roku 1918;
- Judikatura s více než 220 000 rozhodnutími soudů všech instancí a také některých jiných úřadů;
- Předpisy EU a judikatura SDEU obsahující přes 100 000 předpisů, judikátů a dalších dokumentů (nařízení, rozhodnutí, směrnice, judikaturu Soudního dvora EU);
- Základní literatura zpřístupňující odborná periodika, cenná historická literatura a texty vybraných publikací vydávaných nakladatelstvím Wolters Kluwer;
- Bibliografie čítající přes 3000 odborných knih s retrospektivou od roku 2000, desítky tisíc článků z odborných periodik od roku 1997 a více jak 6 700 autorů.

Central European Journal of Social Sciences and Humanities (CEJSH)

Databáze CEJSH byla založena akademiiemi věd zemí Visegrádské čtyřky s cílem vytvořit open-access databázi obsahující anglické abstrakty vědeckých článků, psaných převážně v národních jazycích. V současnosti obsahuje 66 860 článků z 1 214 časopisů z oboru společenských a humanitních věd vydávaných v České republice, Maďarsku, Polsku, Slovensku, Bosně a Hercegovině, Estonsku, Litvě, Lotyšsku, Srbsku, Slovinsku a na Ukrajině. Články jsou podle oboru tříděny do 18 skupin: antropologie, archeologie, umění a architektura, ekonomie, vzdělávání, etnologie, historie, právo a správa, knihovnictví a informační věda, média a komunikace, ostatní společenské vědy, filologie a lingvistika, filozofie, politologie, psychologie, sociologie, teologie a věda. Články jsou podle politiky

jednotlivých vydavatelů zpřístupňovány ve třech režimech – pouze abstrakt /plný text/ odkaz na plný text v externím zdroji.

EPrints

Databáze Eprints zpřístupňuje současnou časopiseckou produkci ústavů Akademie věd ČR a výběrově i externích vydavatelů. Obsahuje plné texty článků z celkem 23 periodik od roku 1991 do současnosti (u jednotlivých periodik se může lišit). Z externích vydavatelů je zastoupena Ostravská univerzita (Historica), nakladatelství Karolinum (Acta Universitatis Carolinae. Oeconomica. Czech Economic Review) a Společnost pro dějiny vědy a techniky (Dějiny vědy a techniky). Texty článků jsou v českém či anglickém jazyce. V budoucnu se počítá se sloučením s digitální knihovnou Kramerius.¹⁰

Ebrary Academic Complete

Ebrary je multioborová digitální knihovna společnosti ProQuest. Licence KNAV zpřístupňuje tituly z kolekce Academic Complete, obsahující knihy ze všech vědních oblastí. Ty jsou rozděleny do 15 skupin: antropologie, obchod, počítače a IT, vzdělávání, strojírenství a technologie, umění, historie, jazyky a literatura, právo, přírodní vědy, medicína, fyzikální vědy, psychologie, náboženství a společenské vědy. V současnosti kolekce obsahuje 133 707 knih s retrospektivou od roku 1762. Od loňského roku jsou prostřednictvím Ebrary dostupné také vybrané tituly nakladatelství Karolinum Univerzity Karlovy. Ebrary umožňuje kromě online čtení také offline výpůjčku celých knihy do vlastního zařízení (na dobu 14 dní), tištění, kopírování či stažení vybraných částí. Počet stran uvolněných pro stahování, kopírování a tištění závisí na politice vydavatele a je tedy u každé knihy odlišný.

Emerald

Emerald Insight je multioborová databáze, díky které získáte přístup k plným textům 294 časopisů z produkce vydavatelství Emerald. Databáze pokrývá široké spektrum oborů, které jsou řazeny do 16 předmětových kategorií: účetnictví a finance, ekonomie, vzdělávání,

¹⁰ Blíže: <http://dlib.lib.cas.cz/>

technika, zdravotnictví a sociální péče, lidské zdroje a organizace, informatika a znalostní management, knihovnictví a informační věda, management, marketing, správa majetku a stavebnictví, veřejná politika a management životního prostředí, sociologie, strategie, cestovní ruch a pohostinství, doprava.

Encyclopaedia Britannica

Encyclopædia Britannica je uznávaným zdrojem kvalitních informací s tradicí od roku 1768. Poskytuje aktuální a důvěryhodné informace ze všech oblastí lidského poznání, na jejichž tvorbě se podílí více než 110 nositelů Nobelovy ceny a mnoho dalších odborníků. Kromě encyklopedických hesel a biografických záznamů obsahuje také atlas světa, statistické údaje jednotlivých zemí, slovník Merriam-Webster's Collegiate či e-knihy, videa a další primární zdroje. Díky spolupráci se společností EBSCO umožňuje také přístup k plným textům více než 700 periodických titulů.

Oxford Reference

Oxford Reference je digitální referenční knihovna zpřístupňující 238 slovníků a encyklopedií nakladatelství Oxford University Press. Obsahuje celkem 1 740 664 záznamů pokrývajících 25 vědních oborů. Vyhledávat je možné v přehledových stránkách, časových osách, citacích, předmětových referenčních dokumentech a anglických i vícejazyčných slovnících.

ProQuset

ProQuest je multioborová databáze umožňující přístup k plným textům více jak 18 730 publikací. V rámci jednotného rozhraní je přístupná i digitální knihovna Ebrary.

Licence KNAV umožňuje přístup do 6 hlavních bází z kolekcí ProQuest Central a ProQuest STM:

ProQuest Central

ProQuest Central je v současnosti největší agregovanou plnotextovou databází na trhu. Kromě odborných časopisů, sborníků z konferencí či referátů umožňuje přístup také ke

stovkám amerických, kanadských i mezinárodním novin, k více než 50 000 disertačních prací a k obchodním informacím z více než 40 zemí. Díky širokému záběru slouží jako centrální zdroj pro výzkumné pracovníky ze všech oborů. Zahrnuje dokumenty od roku 1971 do současnosti.

ProQuest Hospital Collection

Hospital Collection nabízí rozsáhlou kolekci časopisů, disertačních prací a dalších na důkazech založených zdrojů z oblasti medicíny.

ProQuest Natural Science Collection

Natural Science Collection je databáze zaměřená nejen na přírodní vědy, ale i vzdělávání v této oblasti. Díky tzv. hlubokému indexování umožňuje vyhledávat i obsah na úrovni obrázků, grafů či tabulek. Zahrnuje dokumenty od roku 1693 do současnosti.

ProQuest Science Journals

Science Journal je zdroj vhodný pro studenty a vědce v oblasti aplikované i teoretické vědy. Obsahuje více než 1 030 titulů, z toho více než 760 s plnými texty. Zahrnuje dokumenty od poloviny 80. let do současnosti.

ProQuest Technology Collection (1962 – current) Technology Collection díky kombinaci plných textů a rozsáhlého indexu celosvětové oborové literatury pokrývá kompletní oblast technologického výzkumu a vývoje. Časové pokrytí je od roku 1962 do současnosti.

SpringerLink

SpringerLink je nejkomplexnější online kolekci časopisů, knih a referenčních materiálů z oblasti vědy, techniky a medicíny z produkce vydavatelství Springer a dceřiných společností. Licence KNAV poskytuje přístup do Complete Collection, obsahující plné texty 1.829 časopisů od roku 1997 do současnosti. Mimo to databáze obsahuje také mnoho knih, časopisů, článků a jiných dokumentů s volným přístupem.

5.3 TEORETICKÝ ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Prvním důležitým krokem je, aby si student nejdříve zjistil veškerou dostupnou literaturu k svému tématu práce a prostudoval stěžejní texty, aby si mohl vytvořit představu i vzhled do dané problematiky a mohl začít zpracovávat literaturu. Teoretickou část práce tvoříme kombinací parafráze a vlastních myšlenek.

Vytváření struktury závěrečné práce by mělo probíhat v několika fázích:

Fáze přípravná – sběr materiálu, získání potřebných podkladů pro vytvoření struktury práce a následného zpracování.

První fáze – cílený sběr materiálu s již kritickým zhodnocením získaných informací.

V **druhé fázi** postupujeme již do **kompozice**, kdy po selekci zdrojů přistupujeme k začátku vlastního písemného vypracování s vizí věcné a časové posloupnosti.

Důležité je, aby student v úvodu práce (si) jasně vymezil cíl předkládané práce. Přestože mnoho studentů úvod píše až po napsání práce, vymezení (ohraničení) tématu a cíle na začátku (v úvodu) je zásadní pro udržení logické a obsahové linky následujícího textu. Nikdy nelze postihnout všechny projevy jevu, je potřeba si vybrat, na co se práce (a její autor) zaměří a toho se striktně držet.

Úvod práce (BP i RP)

Úvod práce by měl obsahovat (v následující posloupnosti):

- důvod výběru tématu,
- cíl práce
- stručnou informaci o současném stavu bádání (i ve světovém měřítku) ve zkoumané problematice
- stručné představení základní (zásadní) vybrané literatury a důvod jejího výběru
- metodika (popis využití metod v práci)

Literární rešerše (RP či teoretické kapitoly BP)

Součástí literární rešerše je vymezení základních pojmů, které se bezprostředně váží k tématu. Cílem není citace jedné obecné definice (z učebnice, odborných časopisů apod. -

připomínáme, že také nelze citovat z wikipedie!), ale představení různých způsobů definování různými autory, tj. různé významy a pojetí základních pojmů. Studenti si v práci obvykle vystačí s větou, že termín "definují různí autoři různě", nebo že "definice je složitá", a pak neuvedou definici žádnou nebo pouze jednu (spíše náhodně vybranou). Správný přístup však počítá s představením různých definic, popsáním jejich "silných" a "slabých" stránek (co zahrnují, na co kladou důraz, čeho si naopak nevšímají...). Následuje výběr (příp. vytvoření) definice nejlépe vystihující problém či koncept, jak k němu přistupuje autor RP či BP (tj. jak budeme nadále v práci daný koncept chápat my).

Další součástí literární rešerše je poukázání na dosavadní vědecké poznatky o daném tématu. Student využívá převážně primární zdroje, cituje vědecké články o výzkumech na dané téma, všímá si možných přístupů jak teoretických tak metodologických, posuzuje je a postupně dochází k vlastnímu návrhu svého výzkumu. Musí být zřejmé, které pasáže jsou citovaní autoři a které pasáže prezentují autora bakalářské práce, jeho postoje, názory a vlastní kritická stanoviska. Z teoretické části má vyplynout:

a) důvod, proč je dobré výzkum na dané téma vypracovat (např. zatím byl proveden jen v zahraničí, z dosavadních výzkumů vyplývá zajímavá další otázka, apod.)

b) důvod zvolení konkrétních metod (např. na dané téma bylo provedeno široké dotazníkové šetření a student se zaměří hloubkovými rozhovory na nejzajímavější/nejkontroverznější řešení, apod.)

Slovo k metodám

Každé vědecké bádání je specifické vzhledem k cíli výzkumu. Použití metod, přístupů a celkového postupu je **výrazně individuální**. Z velkého množství metod **je nutné vybrat jen ty, které jsou pro bádanou problematiku vhodné!**

Obecné vědní metody představují skupinu metod, které používáme ve vědeckém zkoumání komplexně, tzn. jejich postupy, jsou obecně použitelné při jakémkoliv bádání. V základním pohledu existují dvě podskupiny - obecně teoretické metody a empirické metody.

Obecně teoretické metody, někdy také nazývané logické metody (např. indukce, dedukce, analýza, syntéza, abstrakce, komparace, generalizace, specifikace, explanace) - tyto metody představují obecně možný přístup k problému a můžeme je využít **zejména v teoretické části** (práce s literaturou), či při analýze, interpretaci a v dalších částech BP).

Indukce a dedukce

O **indukci** hovoříme tehdy, pokud vyvozujeme obecný závěr na základě mnoha poznatků o jednotlivostech. Indukcí můžeme dospět k vlastní podstatě zkoumaných jevů. Pomůže nám rovněž stanovit jejich zákonitosti. Indukci lze rozdělit do dvou základních skupin:

- a) úplná - vychází z vyvozování zobecnění z množiny všech prvků
- b) neúplná - závěr formujeme na základě zobecnění z neúplného pozorování

Dedukce představuje určitý způsob myšlení, kdy postupujeme od obecnějších závěrů k méně obecným. **Dedukce má 3 fáze:**

- a) Máme již k dispozici soubor výchozích tvrzení (premis)
- b) Jsme seznámeni s logickými prostředky usuzování a odvozování
- c) Formulujeme výsledný názor (důsledek), kdy používáme logické prostředky usuzování vůči výchozím poznatkům

Analýza

Analýza představuje stěžejní vědní metodu napříč vědeckým bádáním. Jedná se o postup, kdy celek rozdělujeme na dílčí části. Obecně tak platí, že hlavní bádanou problematiku rozdělujeme na jednotlivé jevy, které samostatně zkoumáme.

Cílem je podrobnější poznání jednotlivých jevů. Ty poté umožní usnadnit poznání zkoumaného jevu jako celku. Analýza předpokládá, že v každém jevu je určitý systém. Cílem analýzy je poznat určitý systém a odhalit jeho fungování.

Další analytické metody

- **klasifikační analýza** (syntetická, analytická, shluková) – používáme jí k řazení dílčích jevů do skupin nebo k třídění souboru do dílčích skupin
- **vztahová analýza** – zkoumá závislosti mezi jevy
- **kauzální analýza** – zkoumá příčiny jevů
- **systémová analýza** – zkoumá složitější systémy
- **odvětvová analýza** – pro oblast managementu - zkoumá vlivy trendů jednotlivých makroekonomických či mikroekonomických faktorů na trh
- **abstrakce** – představuje oddělení nepodstatných vlastností jevu od podstatných
- **modelová analýza** - reprodukuje soubor charakteristik určitého zkoumaného objektu – reprodukce (model), práce s reprodukcí zahrnuje schopnost abstrakce (nutný předpoklad představit si podstatu jevů a složitých procesů)

Syntéza

Syntézu pojmáme jako sjednocení jednotlivých částí v jeden celek. Postupujeme obráceným způsobem, než tomu je u analýzy. Při vědeckém zkoumání tvoří vzájemné se doplňující metody, kdy nejprve analyzujeme problém a poté jej pomocí syntézy řešíme. V konečném výsledku pak lze vysvětlit a předložit konkrétní vědecký závěr. Jednotlivé části sledujeme ve vzájemné podstatné souvislosti mezi jednotlivými složkami zkoumaného jevu. Smysl syntézy spočívá v lepším odhadu vnitřní zákonitosti fungování a vývoje určitého jevu.

Abstrakce

Abstrakce je myšlenkový proces, v jehož rámci se u různých objektů vydělují pouze jejich podstatné charakteristiky (nepodstatné se neuvažují), čímž se ve vědomí vytváří model objektu osahující jen ty charakteristiky či znaky, jejichž zkoumání nám umožní získat odpovědi na otázky, které si klademe. Opačným přístupem je konkretizace - kdy na konkrétní znak aplikujeme obecnější charakteristiku.

Komparace

Využíváme ji v případech, kdy potřebujeme zjistit shodné nebo rozdílné stránky u dvou nebo více různých objektů. Vybraný ukazatel můžeme srovnávat v rámci statistických souborů z hlediska:

- A) věcného (nezaměstnanost...)
- B) prostorového (například sociální ukazatele v určitém regionu...),
- C) časového (vývoj za určité časové období)

V zásadě lze uplatňovat dva postupy srovnání:

- 1) **srovnávání pojetí určitých problémů, názorů a hypotéz**, ty jsou nezbytné pro zdůvodnění, a obhájení vlastního názoru a přístupu k řešení problému, tuto variantu lze aplikovat především v teoretické části práce (například při srovnání názorů určitých autorů k dané problematice)
- 2) **měření, zjišťování a objektivizací**, tento způsob využívají různé typy kritérií (moc/málo, dobré/špatné), tento způsob se využívá v praktické části práce

Analogie

Její použití vychází z metody srovnávání. Představuje hledání příbuzných znaků u různých předmětů či jevů. Umožňuje také lepší orientaci při zkoumání neznámých jevů. Představuje určitý podpůrný instrument pro vysvětlení problémů, které jsou komplikované pro znázornění zkoumaného problému.

Explanace

Explanace představuje výklad nebo vysvětlení. Jedná se o metodu zaměřenou na logickou rekonstrukci nebo pochopení nějakého jevu či procesu – jakým způsobem dochází k popisovaným jevům. Primárně se jedná zejména o přednesení teoretických závěrů,

zformulování zdůvodnění příčin popisovaných jevů. Explanace spojuje fakta do souvislostí a často bývá výsledkem teoretické části kvalifikační práce.

Generalizace

Generalizace znamená zobecnění nebo zobecňování, tzn., že vlastnosti, zjištěné u jistého počtu prvků nějaké množiny, se generalizací přisoudí všem jejím prvkům. Pro generalizaci je také vhodné provést měření opakovaně. Generalizaci nelze uplatnit na základě malých souborů (jaké obvykle mají studenti při svých výzkumech k dispozici), proto by si studenti měli dát pozor na generalizování svých zjištění a měli by je prezentovat spíše jen jako určitou tendenci, nikoliv obecně platná zjištění.

Empirické metody (např. měření, pozorování, dotazování, experiment) - jedná se o sběr dat z "terénu". Vycházíme při tom ze skutečnosti, že se jedná o empirii - zkušenost. Tyto metody využijeme pro samotný výzkum prezentovaný následně v praktické části BP. Může se jednat pouze o jednu metodu nebo o jejich kombinaci.

Pozorování

Pozorování můžeme odborně definovat jako cílevědomé, plánovité a zejména systematické sledování určitých skutečností. Výsledkem pozorování je popis a následně vysvětlení zjištěných skutečností. Při pozorování je zásadní volba měřících jednotek. Speciálním typem pozorování je experiment.

Experiment

Speciálním typem pozorování je experiment. V základu je vychází z metody pozorování. Rozdíl však spočívá v tom, že badatel aktivně zasahuje do dění.¹¹ Experiment probíhá za kontrolovaných či řízených podmínek s cílem ověřit pravdivost určité hypotézy nebo teorie.

¹¹ blíže: Ochrana, František. c.d., s. 42.

Dotazování

Dotazováním získáváme údaje o názorech či pocitech (tj. subjektivní data) dotazovaných. Dotazování může probíhat formou rozhovoru (tazatel je přítomen) či dotazníku (tazatel nemusí být přítomen). Výpovědi dotazovaných nemají zodpovědět výzkumnou otázku - to je úkolem výzkumníka. Nemůžeme tedy říci, že pokud se např. 80 % dotazovaných shodlo na tom, že kouření neškodí zdraví, že tomu tak skutečně je. Získaná data je potřeba analyzovat a řádně interpretovat.

Měření

Měření představuje empirickou metodu, kterou na základě empirického zkoumání pokoušíme zjistit kvantitativní vlastnosti bádáného problému. S metodou měření pracují většinou přírodní vědy, ale lze ji použít i v humanitních vědách - například v sociologii či psychologii.

Matematické a statistické metody

Jedná se o specifické metody, které představují přesné zobrazení zkoumaných jevů. Umožňuje sledovat mezi nimi vztahy. K využití metod je však nezbytná alespoň základní znalost statistiky.

Biografická metoda

Je použitelná především **pro porovnání společenského vývoje**, na jevy, které unikají běžné pozornosti. Lze ji rozdělit na 2 skupiny:

- a) **Individuální biografie** – sleduje jedince v jeho všestranných souvislostech – použijeme sondu (jev), kterou se chceme (prostřednictvím jedince) blíže přiblížit k vybraným složkám společenského vývoje
- b) **Skupinová biografie** – zaměřujeme se na událost, akci – která je společným rysem činnosti již konkrétních lidí

Metoda se nejčastěji využívá pro rekonstrukci nějakého děje (života, události) a využívá jak dotazování či naraci, tak rozbor záznamů (psaných dokumentů, fotografií, videí apod.)

5.4 PRAKTICKÁ ČÁST BP

Obsahuje představení vlastního objektu výzkumu, počet a charakteristiku respondentů a způsob jejich výběru, metodiku získávání informací (techniky sběru dat) i popis způsobu, jakým byly získané informace zpracovány a vyhodnoceny (statistické testování, textová analýza, apod.). Dále obsahuje představení výsledků vlastního výzkumu a jejich následnou analýzu a interpretaci.

Základ výzkumu tvoří definice problému a výzkumná otázka. Obojí vyplývá z předchozí literární rešerše. Neměly by být vytvořeny "z vody" ani na základě osobní zkušenosti autora. Na základě literární rešerše a přístupu k výzk. problému je vybrána výzkumná metoda, které pak odpovídá formulace výzkumných otázek či hypotéz.

Metody výzkumu dělíme na kvalitativní a kvantitativní. Obecně (zjednodušeně) můžeme říci, že **kvalitativní metody** jsou explorativní (odhalují něco nového), jdou více do hloubky, snaží se postihnout různé projevy jevu apod. Odpovídající nejčastější technikou sběru dat jsou rozhovory či textová analýza (a jejich variace). V tomto typu výzkumu stanovujeme výzkumné otázky, které jsou otevřené novým zjištěním (začínají např. slovy Proč..., Jak...). Cílem není kvantifikovat, nepracuje se primárně s čísly, grafy, tabulkami apod. Výzkumník by neměl přistupovat k objektu výzkumu i tématu s nějakými předpoklady.

Oproti tomu **kvantitativní metody** jsou verifikační (tzn. ověřují naše předpoklady), nejdou příliš do hloubky, vyžadují velký počet respondentů. Odpovídající nejčastější technikou sběru dat jsou dotazníky. Otázky dotazníku nesmí být vytvořené na základě zkušenosti či domněnek studenta, ale na základě vztahů a zjištění z literární rešerše. Z povahy věci má výzkum posloužit k ověření předpokladu vyplývajícího z předchozích výzkumů a zjištění prezentovaných v teoretické části práce. Tyto předpoklady jsou formulovány ve formě hypotézy.

Vědecká hypotéza představuje tvrzení, které je formulováno způsobem, který nám umožní statistickým testem tvrzení ověřit (zjednodušeně řečeno, můžeme si o něm říci, že platí, nebo že neplatí). Proto hypotéza nikdy nemůže obsahovat více proměnných jednoho druhu, protože bychom nemohli jednoznačně odpovědět.

Příklad chybné hypotézy: *Muži mají častěji vyšší plat a vyšší pracovní pozici, protože mají také častěji vyšší vzdělání než ženy.*

Co když mají sice častěji vyšší plat než ženy, ale ne vyšší pracovní pozici nebo nemají častěji vyšší vzdělání než ženy? Pak nemůžeme o tvrzení rozhodnout, zda platí či ne.

V případě, že nás zajímá, zda právě vzdělání ovlivňuje výši platu a zda výše platu souvisí s pracovní pozicí, je potřeba vytvořit více hypotéz vždy s jedním vztahem mezi dvěma proměnnými. K tomu slouží **pracovní hypotézy**, které se odvíjí od obecné hypotézy, např. PH1: *Muži mají v průměru vyšší platy než ženy.*; PH2: *Ženy mají nižší vzdělání než muži.*; PH3: *Muži pracují na vyšších pozicích častěji než ženy.*; nebo PH4: *Výše platů koreluje nejsilněji s pohlavím.* PH5: *Výše platů koreluje nejsilněji s úrovní vzdělání.*

Věcně stanovenou hypotézu je následně nutné přeformulovat na tzv. nulovou hypotézu. **Nulová hypotéza** je vždy formulována tak, aby nepředpokládala žádný děj, jev, souvislost či vztah mezi sledovanými prvky, tj. např. H_{01} : *Není rozdíl mezi výší platů mužů a žen.*; nebo H_{02} : "Úroveň vzdělání se neliší u mužů a žen". Takto stanovenou hypotézu je pak nutné statisticky testovat na určené hladině významnosti (určuje, zda a jak je rozdíl mezi skupinami významný).

K **testování hypotéz** slouží statistické testy, z nichž nejčastější je ANOVA, t-test, chí-kvadrátový test či korelační testy. V případě stanovení hypotéz tak analýza kvantitativních dat v BP musí obsahovat i výsledky statistického testování. Jednoduché statistické testování (korelace, t-test) je možné provést i v programu Excel.

Je žádoucí, aby všechny proměnné použité v hypotéze byly měřitelné veličiny. Je nutné mít na paměti, že platnost hypotézy nelze nikdy dokázat (prokázat).

Testovaná hypotéza je vždy **nulová hypotéza (H₀)**. Předpokládáme, že platí, pokud nemáme k dispozici dostatečný statistický důkaz o její neplatnosti. **Nulovou hypotézu můžeme buď zamítnout, nebo nezamítnout (přijmout).**

Pokud zamítneme nulovou hypotézu, předpokládáme, že platí **alternativní hypotéza (H_{0A})**, která může být i totožná s pracovní hypotézou. Pak se dále zabýváme vztahy, o kterých pojednává alternativní hypotéza a snažíme se je více prozkoumat (analyzovat) a interpretovat.

Při "vyhodnocení" hypotéz nemůžeme (ani v závěru práce) předložit sdělení „hypotéza byla dokázána (prokázána)“. Zároveň je vhodné stále řádně specifikovat o jaké hypotéze je řeč a to pomocí jejich značek a čísel, aby nedošlo k významovému zaměnění nulové, alternativní či obecné hypotézy.

Příklad závěru: *"Na základě testu zamítáme nulovou hypotézu (H_{0_1}). Rozdíly ve výši platů mužů a žen jsou statisticky významné.*

nebo

"Na základě testu ... nelze zamítnout nulovou hypotézu (H_{0_1}). Platy mužů a žen se statisticky neliší.

Hypotézu nikdy neověřujeme na základě popisných statistik (jako např. procenta). Na základě popisných statistik (tam, kde jsou výrazné rozdíly, nebo naopak téměř žádné) můžeme však stanovit dodatečné hypotézy pro podrobnější analýzu problému či interpretaci vztahů.

V případě **aplikovaných výzkumů** (např. výzkum prostředí firmy) je možné výjimečně použít kvantitativní metody bez testování (zejména tam, kde je malý vzorek nemá testování smysl). Vhodné je však doplnit výzkum i kvalitativní metodou a klást důraz na aplikační část. Praktickou část práce tedy nekončit popisem a analýzou dat, ale stěžejní část práce věnovat návrhu/implementaci změny (aplikaci výsledků).

Součástí aplikovaného výzkumu může být také experiment, který může využívat jak kvalitativní, tak kvantitativní metody (a jejich kombinaci) a může být použit i v aplikovaném výzkumu. Může se jednat o experiment v marketingu (např. vnímání reklamy) či personalistice (např. zavedení nového postupu) či dalších oblastech. Sledujeme zde situaci před - po, výsledky různých postupů, výsledky různých skupin (vč. kontrolní) apod.

Diskuse (poslední podkapitola *Praktické části BP*)

Zde se autor vrací k teoretickým zjištěním v první (teoretické) části práce a vlastní výsledky porovnává (diskutuje) s výsledky z předchozích jiných výzkumů. Součástí diskuze je také uvedení nedostatků, kterým se student (na základě studia předchozích výzkumů) snažil vyhnout a naopak, které ve svém výzkumu sám spatřuje a návrh, jak by bylo vhodné je v případném dalším výzkumu ošetřit (jak se jim vyvarovat).

5.5 ZÁVĚR RP A BP

Závěr RP obsahuje shrnutí poznatků z dosavadních výzkumů a návrh následného výzkumu (co by bylo dobré rozvést či ověřit, kde je "bílé místo" v dosavadních poznacích) včetně návrhu výzkumných metod.

Závěr BP obsahuje celkové shrnutí toho, co bylo o daném tématu známo před výzkumem studenta a jaká zjištění student svým výzkumem „přidal“ a případně, jaké další otázky se otevírají do budoucna.

5.6 JAK PSÁT ODBORNÝ TEXT

Před vlastní tvorbou je nezbytné, aby si autor přehledně **uspořádal východiska a dokázal si zodpovědět zásadní otázky:**

- Co je známo, co již bylo vyvádáno o problému, který zkoumám
- Co naopak o něm známo není – volný prostor k bádání
- Měl by si položit jednu stěžejní badatelskou otázku a od ní pak poté si dávat dílčí
- Co představuje novou stránku autorova zvoleného výzkumu
- Jak autorovo dílo doplní stávající výzkum

Doporučuje se, aby se autor práce držel orientačně šesti hlavních zásad kvalitního psaní textu:

- **Gramatická bezchybnost** – gramatická konzistence (použití pravidel Českého pravopisu, využit služeb Ústavu pro jazyk český apod.)

- **Přehlednost** – při psaní volit vhodná jednoduchá slova a jednoduché věty (vyvarovat se složitým souvětím), je důležité zachovat strukturu věty, neodbíhat od tématu, pečlivě zvažovat užití cizích slov.
- **Úsporný styl** – vyhnout se opakování informací a nepoužívat nadbytečná slova, text by neměl přejít do podoby květnatého vyprávění, používání metafor a lidových výrazů.
- **Přesnost sdělení** – autor by měl dodržovat použití argumentů na vědeckých základech, vyhnout se abstrakci, svoje závěry pak porovnávat se závěry jiných badatelů, jako zdroje uvádět pouze ověřené tituly, články, elektronické dokumenty..., nepoužívat nespolehlivé zdroje (například Wikipedia apod.). Efektivní sdělení by mělo splňovat 4 hlavní nároky:

A) v úvodu: Jaký problém zkoumám

B) materiál, metody: Jak/jakým způsobem budu zamýšlený problém studovat

C) výsledky: Co jsem objevil? Jaké jsou nové poznatky uplatnitelné?

D) diskuze: Co to v celkovém kontextu znamená... i vůči současnému stavu bádání?

- **Zachování logické konstrukce textu** – text musí na sebe navazovat, neměl by obsahovat množství vložených poznámek
- **Kontinuita textu** podle odstavců – propojení mezi odstavci i uvnitř nich, nutnost dodržet souslednost a správně rozvrhnout odstavce po logické i formální stránce

Autor by se měl držet obecných zásad, aby závěrečná práce byla:

- Srozumitelná
- Důležitá nejen pro obor, ale i pro širší kontext
- Tvořena na základě nejnovějších vědeckých poznatků
- Schopná předložit objektivní závěry

5.7 Jazyk

Autor se před vlastním vypracování práce musí rozhodnout použít buď čas minulý, nebo přítomný.

Minulý čas je vhodný například pro popis provedených analýz, přítomný čas se lépe hodí pro obecné závěry výzkumu.

Použití přítomného času obsahuje i skrytý odkaz vědecké práce, neboť čtenáře informuje o stále probíhajícím.

Autor by si měl dopředu také zvolit použití rodu. Pro čtenáře - a obecně stylisticky - je vhodné uvádět rod činný, trpný rod více zatěžuje čtenáře a je také nevhodný pro cizince, pro které představuje náročnou jazykovou formu.

Transliterace

Transliterace představuje přepis každé litery jedné grafické soustavy literou jiné soustavy. Nepřihlíží při tom k fonetické hodnotě - to v praxi znamená, že dochází jen k nahrazení litery původní abecedy literou latinské písmenné soustavy. Údaje, které získáme z konkrétního zdroje, se pro vytvoření citace transliterují a to vždy s konkrétní mezinárodní normou. Výsledná forma buď nahradí originál, nebo ji můžeme k textu přidat v hranatých závorkách. Studenti mohou pro tyto účely využít například knihovnickou příručku: *Doporučení pro přepis nelatinkových písem do latinky*.¹²

Zpracování informací

Práce s literaturou představuje vždy náročný úkol, který však lze za dodržení určitých podmínek překlenout. Základ v úspěšném postupu tvoří efektivnost. Zvýšení efektivnosti práce s literaturou podporuje odlišení různých způsobů čtení a zpracování výtahů (výpisků):

- **Způsoby čtení** (informativní a důkladné)
- **Informativní (orientační) čtení** představuje rychlý způsob, s cílem určit nebo zjistit ta místa, která jsou důležitá a kterým má být ještě později věnována pozornost.

¹² *Doporučení pro přepis nelatinkových písem do latinky*. Praha: Národní knihovna ČR, 2004. Standardizace. ISBN 80-7050-437-4.

(důležité je zaměřit se na úvod, kapitoly, subkapitoly, zdůrazněný text, rejstřík, seznamu pramenů)

- **Důkladné čtení** používáme v případech, kdy si text potřebujeme zapamatovat, osvojit si bádanou problematiku. Prostudované pasáže musíme pečlivě promýšlet a dávat je hlubších souvislostí.
- **Anotační záznam** obsahuje jednak bibliografické údaje (autor, název publikace, místo nakladatelství, rok vydání), ale také stručný obsah.
- **Volný výtah** představuje stručný, přehledný obsah publikace nebo určitých částí, který je vyjádřený vlastními slovy. Pokud se rozhodneme zapisovat poznámky, zapisujeme je na volné listy. Lze použít i zápis do sešitu. V tomto případě je však vhodné postupovat podobně jako při psaní publikace, stránky očíslováme a na přední straně vytvoříme obsah s názvy publikací a příslušnými stránkami. Pouze tímto způsobem dosáhneme přehlednosti. Nevýhodou použití sešitové formy je, že požadované stránky pro určitou problematiku nemůžeme „vytrhávat“ a musíme vždy příslušnou pasáž dohledat a pracovat s celým dokumentem. Pro oba způsoby také platí, že je vždy nutné si poznamenat, odkud byly poznatky čerpány.
- **Textový výtah** představuje opis nejpodstatnějších částí publikace, formulace přejímáme přímo z textu.
- **Třídění a interpretace informací**, v momentu, kdy máme shromážděné informace, přistupujeme k jejich třídění a interpretaci a to podle potřeb a hledisek, které daná problematika vyžaduje. Nezbytností zůstává provést interpretaci informací, hledáme vztahy a vzájemné souvislosti mezi jednotlivými zjištěnými a prověřenými skutečnostmi.

Členění kapitol

Hloubka členění kapitol se odvíjí zejména vůči zkoumanému problému a celkovému rozsahu práce. Kapitulu píšeme vždy na novou stránku. Subkapitolu nemusíme, můžeme ji psát na stránku podle potřeby, není však vhodné ji uvádět na konec stránky. Zachováváme mezi textem a subkapitolou volný řádek. Vzhledem k charakteru RP a BP by práce neměla mít velké množství kapitol. Text pak působí nepřehledně a pro čtenáře je komplikované jej číst. Rozsah a množství kapitol je vždy vhodné konzultovat s vedoucím práce.

Jednotlivé části práce označujeme arabskými číslicemi, subkapitoly pak čísujeme v desetinném třídění. U názvů kapitol a subkapitol neděláme na konci názvu tečky. Názvy kapitol i subkapitol zarovnááme vlevo.

Je zapotřebí dodržovat odstavce v textu, minimálně po cca 15 řádcích, aby čtenář mohl získat odstup a neztratil potřebnou distanci.

Struktura odstavců

Autor by měl sledovat, aby se každý odstavec věnoval jen jednomu tématu. První věta v odstavci by měla vyjádřit obsah celého odstavce. V průběhu psaní není vhodné odbočovat od jeho náplně. Autor by se měl soustředit, aby i další věty v odstavci rozvíjely úvodní větu. Nelze rovněž vytvářet odstavce s jednou větou. Poslední věta by pak měla zdůraznit celý jeho obsah. Po dokončení odstavce by jej měl autor zkontrolovat, zda jeho obsah má logiku a je v kontextu s předchozím textem.

Pokud zamýšlíme umístit odstavce, tak text by měl být dlouhý max. 15 řádků a musí pak následovat další odstavec kvůli zachování přehlednosti textu.

Zásadní je zachovat plynulost textu. Zejména návaznost vět. Například:

- **opakování podmětu** (Tři hlavní myšlenky jsou ..., První myšlenka...) ... *důležité pro čtenáře, tento postup usnadňuje a zrychluje četbu*
- **podmět – zájmeno** (Psychologie a antropologie jsou ..., Tyto disciplíny vstupují do...) ... *pokud se chceme vyhnout pravidelnému opakování podmětu (ovšem ve vědeckém textu je vzhledem k jeho konceptuální povaze nezbytné držet se na zač. práce uvedených termínů a uvádět je stále stejně (nenahrazovat pojmy/koncepty synonymy)*
- **předmět – podmět** (Chemické částice mají vlastnosti ..., Interakce těchto chemických vlastností ...)
- **logická kontinuita** – zejména se jedná o vysvětlování hlavních termínů – je nutné zachovat hlavní směr toku myšlenek
- **propojení vět** – čtenář se lépe a rychleji orientuje, když věty začínají obecnou známou informací, (čtenář je zorientován a připraven vstřebat nové informace) ...po které následuje nová informace

Věta má pro čtenáře větší hodnotu - lépe si jí pamatuje - jestliže jsou nové informace uvedeny na konci věty. Je však vhodné zvolit vhodný počet, neboť stále stejná podoba vět může naopak vést k nepřehlednosti a únavě čtenáře.

Editace textu

Autor by se neměl snažit za každou cenu napsat dílo na první pokus - v první verzi/fázi autor často přesně netuší, co chce napsat. Charakteristickým projevem také bývá, že student píše bez většího důrazu na gramatiku. **Hlavní práce tedy nastává až při editaci.** V další fázi je důležité naučit se, jak upravovat a identifikovat zjevné chyby v textu - **restrukturalizace vět a odstavců - z autora se stává čtenář.** Je nutné mít na paměti, že **tvorba textu je proces neustálých vylepšení** - autor by měl první návrh napsat co nejdříve s tím, že nemůže automaticky očekávat okamžitou kvalitu - té se dosáhne až po několikerém přepisování, v okamžiku kdy myšlenky jsou již zcela uspořádané. **Při psaní je stále nezbytné udržovat časovou rezervu v řádu týdnů až měsíců.**

Student v odevzdané verzi závěrečné práce akceptuje pravidla pro psaní závěrečných prací na VŠAPs, tzn., že práce má:

- být logicky i formálně strukturovaná;
- být psaná odborně úsporným vědeckým stylem (nikoliv např. žurnalistickým žargonem);
- být psaná srozumitelným a čitelným stylem;
- akceptovat pravidla českého jazyka (pokud je psaná v jiném jazyce, tak pravidla tohoto jazyka);
- číslované přílohy, které navazují na text práce;
- správně uplatňované citační normy;
- obsahovat tabulky i grafy, které jsou přehledně popsány a označeny;

5.8 OBSAHOVÁ STRUKTURA BP - REKAPITULACE

Abstrakt (v českém a anglickém jazyce v rozsahu zhruba 250 slov)

Obsah

Úvod

1. Vlastní kapitoly literární rešerše

Autor uvede známé poznatky ve sledované oblasti. U logicky uspořádaného přehledu poznatků získaných z odborné literatury je nutné dodržet citační etiku.

2. Výsledky výzkumné části (praktická část práce)

Cíl praktické části – jasné vymezení a srozumitelná logická formulace cíle výzkumu.

Popis (rozepsání) metody a sledovaného souboru - podrobné vymezení a popis zkoumaného vzorku, s kterým se pracovalo v průzkumném šetření. Přesný popis kde a s kým šetření proběhlo. Metodika sběru dat zahrnuje přesný popis všech metod, které byly použity k získávání dat.

Výsledky výzkumu /průzkumného (orientačního) šetření/ - podrobný popis a seznámení se všemi uskutečněnými výzkumnými šetřeními. Kompletní vlastní výsledky, které byly zjištěny. Výsledky kvantitativního výzkumu je vhodné shrnout do tabulek a grafů. Tabulky a grafy vkládáme, podle vhodnosti (doporučuje se konzultovat s vedoucím práce), přímo do textu. Tabulky i grafy jsou průběžně číslovány arabskými čísly, každá tabulka i graf musí mít název a legendu, aby bylo možné pochopit jejich význam i bez čtení ostatního textu. Popis tabulky je vždy nad tabulkou, popis grafu je vždy pod grafem. Do příloh je vhodné umístit např. kompletní znění použitých dotazníků atd.

Následuje analýza výsledků

3. Diskuse (povinná kapitola)

Tato část obsahuje vlastní návrhy a řešení. Autor zde může srovnat své výsledky s výsledky jiných autorů, také uvést úvahy a náměty k dalšímu studiu nebo možnému rozšiřujícímu průzkumnému šetření a zvážit praktické využití výsledků práce. Pokud autor ve své práci stanovil hypotézy a statisticky je zpracoval, v diskusi by měl jejich přijetí či zamítnutí porovnat s výsledky jiných studií. Stejně tak porovnává výsledky kvalitativního výzkumu s předchozími výzkumy.

4. Závěr

Stručně shrnout výsledky šetření, které by měly být konfrontovány stanovenými cíli v úvodu práce. Uvést přínos práce, tzn., co nového přinesla danému oboru nebo zkoumané oblasti a navrhnout doporučení pro praxi. Jak byl splněn cíl práce.

5. Seznam literatury

Informační zdroje seřadíme podle abecedního seznamu autorů a seznam očíslováme.

6. Přílohy (pokud jsou)

Kapitoly, které se týkají teoretické části práce, by měly obsahovat shrnutí dosavadních poznatků ve vztahu k řešené problematice, vymezit a přiblížit základní pojmy se kterými pracujeme, na základě odborné literatury (domácí i zahraniční) či porovnáváním různých zdrojů atd.

Kapitoly, které se týkají praktické - empirické části práce, obsahují řešení úkolů (metodiku řešení a výsledky řešení). Zde je prostor pro hodnocení výsledků a diskuse k výsledkům.

6. HODNOCENÍ PRÁCE

6.1 KRITÉRIA

Hodnocení studentovy práce od posuzovatelů tvoří pomyslné zakončení dlouhého procesu jejího vypracování. Již v průběhu práce je důležité soustředit se na oblasti, na které se posuzovatelé zaměří a v případě bakalářské práce, vypracují i oponentský posudek a posudek vedoucího práce. Kladné posudky tvoří předpoklady k úspěšné obhajobě bakalářské práce. Student by měl dbát na to, aby při odevzdání práce byla naplněna následující kritéria:

- Definování cílů práce.
- Metodický postup vypracování práce.
- Teoretický základ práce (rešeršní část).
- Členění práce (do kapitol, podkapitol odstavců).

- Jazykové zpracování práce (skladba vět, gramatika).
- Formální zpracování práce - přesnost formulací a práce s odborným jazykem
- Práce s odbornou literaturou (normy, citace).
- Práce se zahraniční literaturou a úroveň abstraktu v cizím jazyce.
- Celkový postup řešení a práce s informacemi.
- Závěry práce a jejich formulace.
- Splnění cílů práce.
- Odborný přínos práce (pro teorii, pro praxi).
- Přístup autora k řešení problematiky práce.
- Celkový dojem z práce.

6.2 CHECK LIST aneb zkontrolujte si BP před jejím odevzdáním

1) Titulní strana	
2) Zadání práce	
3) Čestné prohlášení	
4) Datum odevzdání	
5) Poděkování	
6) Číslování stran (1 strana od Úvodu)	
7) Anotace cz/aj	
8) Teoretická část obsahuje přehled výzkumů k tématu BP	
9) Citace - v textu uvedeno příjmení autora, rok vydání (a strana v případě přímé citace)	
10) Při využití kvantitativních metod práce obsahuje hypotézu i její statistické testování vč. výsledků testů	
11) Při využití kvalitativních metod práce obsahuje nejen výroky/data z rozhovorů, ale také jejich analýzu a interpretaci	
12) Diskuse obsahuje posouzení výsledků vlastního výzkumu vůči předchozím výzkumům (citovaným v teoretické části)	

13) Závěr obsahuje shrnutí (nikoliv generalizaci) a je v rozsahu 2-5 stran	
14) Seznam literatury je očíslovaný a podle ABC	
15) Seznam literatury obsahuje všechny zdroje uvedené v textu a sepsané dle citační normy	
16) Seznam literatury také obsahuje cizojazyčné odborné texty (AJ, NJ)	
17) Seznam tabulek, grafů a obrázků pokud jsou v textu	
18) Přílohy (nepovinné)	
19) Zarovnání textu, formální požadavky na vzhled stránky, číslování kapitol apod.	
20) V textu nejsou citované (parafrázované) dlouhé pasáže (či několik odstavců za sebou) pouze z jednoho zdroje	

Literatura

- ČZU. FŽP. Metodické pokyny pro zpracování diplomové práce na FŽP (www.fzp.czu.cz)
- ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia, 1997. Velká řada (Votobia). ISBN 80-7198-173-7.
- EGER, Ludvík a Dana EGEROVÁ. *Základy metodologie výzkumu*. 2. přepracované a rozšířené vydání. V Plzni: Západočeská univerzita, 2017. ISBN 978-80-261-0735-4.
- KATUŠČÁK, Dušan, Barbora DROBÍKOVÁ a Richard PAPIK. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce: jak psát bakalářské práce, diplomové práce, dizertační práce, specializační práce, habilitační práce, seminární a ročníkové práce, práce studentské vědecké a odborné činnosti, jak vytvořit bibliografické citace a odkazy a citovat tradiční a elektronické dokumenty*. Nitra: Enigma, c2008. ISBN 978-80-89132-70-6
- OCHRANA, František. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4200-0.
- VŠAPs. *Požadavky pro odevzdání bakalářských prací na VŠAPs*, Terezín, 2016 (interní dokument).
- VŠAPs. *Newsletter*, č. 1., 2016.
(http://www.vsaps.cz/data/2016/02/03/14/newsletter_c.1_2016.pdf)
- VŠEM. *Pokyny pro psaní odborných prací*, Praha, 2013.
- VŠE. *Metodika pro psaní bakalářských a diplomových prací na Národohospodářské fakultě Vysoké školy ekonomické v Praze*, Praha, 2013.
- VAVŘÍKOVÁ, Lucie. Úvod do scientometrie [online]. Praha, 2008 [cit. 2018-04-28].
- VYMĚTAL, Jan. *Informační zdroje v odborné literatuře*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN. 978-80-7357-520-5.
- VUT Brno. <https://www.vutbr.cz/uk/eiz/databaze/ebsco-asc>

**Vydala VYSOKÁ ŠKOLA APLIKOVANÉ PSYCHOLOGIE, s.r.o.
Terezín 2020**

2. rozšířené vydání

ISBN 978-80-87871-12-6